

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

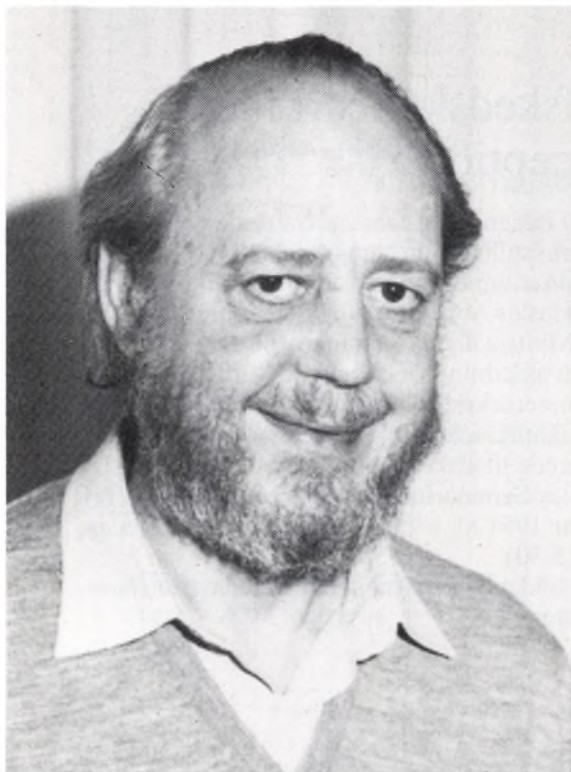
Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÅRSSKRIFT 90

HASLEV SEMINARIUMS ELEVEFORENING

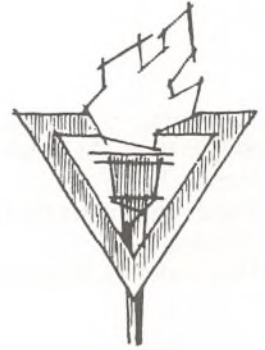

Afskedskoncert

for

Axel Svitzer

Søndag den 17. februar 1991 kl. 14.30
i Haslev Seminariums Festsal

HASLEV SEMINARIUMS
ELEVFORENING

70. ÅRGANG

REDIGERET AF
JAKOB H. ZEUTHEN

ÅRSSKRIFT

1990

Årsskriftet er trykt i Jean Petersen offset, Haslev
Skrift: 10 punkt Times Roman
Repro: Jean Petersen, Haslev
Papir: 95 g offset fra D.F.P.
Omslag:
Bogbinder: B. Sandersen, Næstved

REDAKTIONSUDVALG

Jakob H. Zeuthen, ansvarshavende redaktør.
Bent Schmidt, omslag, tegninger og tilrettelæggelse.
H. P. Hebjørn og E. Thanning, korrektur.

INDHOLD

Frank Johansen:
Ved rektor K. F. Brondbjergs død 5

Johs. Honoré:
At være dansk – at være europæisk
og global 8

Ejvind Nørby:
Teologi og naturvidenskab – fra adskillelse
til samtale 15

Jens A. Nielsen:
En fodrejse i Sydøstsjælland
i sommeren 1810 26

Estrid Nielsen:
Kina i venteposition 33

Margith Sprøtte:
Indtryk fra Istanbul 35

Birgitte Grøn og Bente Ege Antonsen:
Stockholm 1990 38

Else Marie Schouborg:
Ny læreruddannelse på vej 40

Gudrun Jøssing:
Hvordan Gudrun fik nyt navn 43

Johs. Honoré:
Årsberetning for undervisningsåret
1989-90 45

Nyt fra seminariet og årgangene 47

Elevstævne 49

Ny redaktør 49

Jubilæer 50

Mindeord 52

Dimittender 56

Regnskab 57

Bestyrelsen 58

*Seminariets medarbejdere ønsker alle
en glædelig jul og et godt nytår.*

Ved rektor K. F. Brondbjergs død

Fhv. rektor K. F. Brondbjerg døde efter længe tids sygdom d. 15. juli 1990, 82 år gammel. Rektor Brondbjerg var leder af Haslev Seminarium i perioden 1950 til 1977, – en funktionsperiode fuld af brydninger og omstillinger.

Jeg vil her nævne den store udvidelse af seminariet, hvor Brondbjerg i samarbejde med arkitektparret Exner skabte et af landets smukkeste seminarier og et frugtbart uddannelsesmiljø, som gav mulighed for den store ekspansion i elevtallet op gennem 70-erne.

Dertil kom følgerne af den nye læreruddannelseslov med dens dybtgående ændringer i læreruddannelsen og med store ændringer i seminariets optagelsesgrundlag, hvor seminariet gradvist ændrede sig til fortrinsvis at være et egnsseminarium, med de brydninger dette måtte medføre for seminariets idégrundlag. Rektor Brondbjergs store indlevelsesevner hjalp ham til at opfange de nye strømninger og til at gå foran og præge den nødvendige udvikling.

Rektor Brondbjerg var rodfæstet i Indre Mission, og hans stærke og ligefremme kristentro var fundamentet for al hans virke. Samtidig var han åben og respektfuld over for andres holdninger, og denne respekt for andres ret til at tænke og tro sit tilførte hans undervisning store kvaliteter. Hans religionstimer var uforlignelige, selv om de af mærkværdige grunde

altid var placeret mandag morgen tidligt og sent om fredagen. Altid var der perspektiv og aktualitet i hans undervisning. Brondbjergs morgenandagter var små perler, hvor han kortfattet, men utroligt klart evnede at trække de store linier op for sine tilhørere.

De samme evner til at anskueliggøre selv meget indviklede emner gjorde Brondbjerg til en eftertragtet foredragsholder rundt i landet, hvor han med aldrig svigtende engagement delagtiggjorde sine tilhørere i sin store og mangesidede viden.

Gennem tiderne har Brondbjerg leveret en lang række af artikler til elevforeningens årsskrift, og har der et enkelt år manglet en artikel fra hans hånd af en eller anden grund, har vi så sandelig også måttet høre for det fra vore læsere.

Rektor Brondbjerg har i det hele taget altid omfattet elevforeningens virke med stor interesse, og trods travlhed har han beredvilligt gennem årene deltaget i utallige jubilarsammenkomster på seminariet, hvor han fortalte om seminariets udvikling, og hvor det altid skinnede igennem, hvor meget han holdt af sit seminarium og af at omgås de unge mennesker.

Brondbjerg var en særdeles dygtig administrator og pædagogisk leder for seminariet, bestandig kulturelt åben, pædagogisk nytænkende og inspirator inden for bl.a. emner som oplevelsespædagogik og miljøundervisning. Den danske skoleverden og Haslev Seminarium i særdeleshed har ved K. F. Brondbjergs død mistet en personlighed, der til stadighed kæmpede for, at kristendommen skulle være et fundament for dansk kultur og skoleliv, og i mindet herom har Haslev Seminariums besty-

relse da også besluttet at omdøbe seminariets fond til fremover at bære navnet: K. F. Brondbjergs mindefond.

Æret være K. F. Brondbjergs minde.

For Haslev Seminariums Elevforening.

Frank Johansen, fmd.

Note: Læserne vil kunne finde en række mindeord om rektor Brondbjerg i septembernummeret af "Vor skole" samt mindeord af nuværende rektor Johs. Honoré i Folkeskolen nr. 38/90.

Haslum kirke dec 21. 78

At være dansk – at være europæisk og global.

Tale ved undervisningsårets begyndelse august 1990 af Johs. Honoré.

Danmark kan føre sit navn tilbage til 800-tallet, hvor navnet betegner den mark, det grænseland eller gennemgangsland set fra tysk-romersk og frankisk side, hvor danerne yderst ”ved verdenshavets rand” havde slået sig ned, som en spansk-arabisk købmand, der besøgte os, udtrykte det. Han beskriver, hvordan danerne tilbeder Sirius, ”bortset fra et lille antal som er kristne”. Han hørte også danernes sprog og sang, og det tiltalte ikke hans øren: ”Aldrig hørte jeg hæsligere ...det er en brummen, der kommer fra deres struber, omtrent som hundegøen, kun endnu mere dyrisk end den”, siger denne internationale købmand om folket yderst mod det mørke og våde Norden – rigeligt langt væk fra de kulturelle centre på det europæiske fastland, men dog værd at aflægge en visit for handlens skyld.

Indtrykket af landet giver allerede da for 1000 år siden et flerkulturelt billede. Der er nordisk og kristen religion og kultur, og trods danernes gøen er det åbenbart lykkedes den spansk-arabiske købmand at bytte sine sydlandske varer med danernes produkter. Man har bøjet sig mod hinanden og i bogstaveligste forstand værdsat og overtaget, hvad man betragtede som godt hos hinanden. Og her er jo grundelementet i kulturel udveksling.

Siden bredte den europæiske middelalder sig til Danmark. Den internationale romerkirke

inspirerede og strukturerede dansk liv og tænkemåde i 6-7 århundreder, så den jødiske-græske kristendomsform fra centret i Rom spandt sine nervetråde ud i hver af de over 2000 kirker, der blev rejst i 11. og 12. århundrede over hele Danernes mark. Betydningen af denne religiøse og kulturelle internationalisering af vore forfædre kan vi næppe overvurdere. Det var i løbet af denne periode vi fra at være en gruppe stammer, der var havnet i samme område, blev til et folk med et fælles sprog og en fælles livsforståelse. Dette blev det første store paradigmeskift i danernes forståelse af deres livssammenhæng.

Det græske ord skole betyder egentlig fritid, men for den fri og relativt rige græker kom det også til at betyde den metodiske syssel med ting og emner, som man kunne lære om i sin fritid. I middelalderen blev det til den skoling, som en præst og kirkemand måtte have for at kunne varetage sit hverv. Uanset hvilket land kirken trænede sine folk op i, var skolastikken – den nødvendige lærdom til at være præst – den samme. Domkirkens skoler eller katedral-skolerne (jfr. bispesædet = katedra) var i deres væsen internationale, og gennem tilpasningen til de mange vidt forskellige miljøer rundt i Europa lå det i katedralskolens væsen at være manglekulturel. Den kristne næstekærlighed forkyndte, at alle døbte var Guds børn og brødre og søstre i Kristus, uanset om man var jøde eller græker, dansker, tysker, spanier – ja, uden grænser ud over den ganske jord. Kristendommens væsen og kirkens organisation blev den første gennemgribende internationale samling af Europa. Kristendommens gode samhørigheds- og kærlighedsforståelse er siden i forskellige mere eller mindre sekularise-

rede udgaver blevet en af de kraftigste tilskyndelser verden over til solidaritets- og fredsbævelser og til mange forskellige folks forståelse af, hvordan deres samfunds sociale værdier bør være og socialvæsen organiseres.

Fra slutningen af middelalderen stormer byernes borgerskab frem med deres behov for viden og kunnen. Håndværkere på valsen gør plattysk lige så almindeligt som dansk, og folk i handel og søfart må kunne gøre sig forståelige på mange sprog. Verden udvidede sig:

Amerika, Australien og Fjernøsten dukkede op og blev handelsområder. Skibene og pakhusene måtte bygge større og bedre. Udvikling af teknologi og økonomi var nødvendig for at få del i de eksotiske markeder, og handels- og søfolk bragte sære frasagn og ejendommelige varer med hjem fra de fjerne folk og deres mærkværdige kulturer. Det smittede naturligvis, for vi er jo nysgerrige, og omend det fremmede er skrækkende, er det alligevel mere spændende.

Toppen af feudaltvæsenet: ridderne, herremændene og adelen var udpræget internationalt orienterede og forbundne med hinanden på kryds og tværs via familie- og ægteskaber ud over det ganske Europa. I deres huse var tysk og fransk de hyppigste sprog, så dansk ofte kun var tjenestefolkenes sprog. Snobberi var dengang som nu en almindelig holdning, og blandt industriens og handelens storborgere mente man så også at skulle opdrage børnene til, som det populært er blevet sagt, at fransk talte man indbyrdes, tysk til tjenerskabet og dansk til sin hund. Holberg gjorde jo tykt nar af det i sine komedier.

Med det store industrielle opsving i 1700-tallet fik man brug for bedre uddannede folk i

større mængde. Almuen på landet og småborgerskabet i byerne måtte på skolebænken, og lærerne skulle kunne mere end deres katekismus og elementære regning og skrivning. I kølvandet på borgerskabets revolution i Frankrig for 201 år siden og under den romantiske individualisme, som siden i kraftigere og svagere bølger har præget vor menneskeforståelse, opstod folkeskolen. Alle mennesker og borgere i opvækst skulle oplæres med lige muligheder for udfoldelse af deres personlige egenskaber og udvikling af kundskaber og færdigheder til gavn for sig selv og samfundet. Med individualismen kom naturligvis også det store spørgsmål i focus, som ikke så mange havde spekuleret på før: "Hvem er jeg?" Dengang gik man ikke på gestaltterapeutiske eller drømmetydningskurser for at finde sin individualitet, nej, man dukkede ned – som H.C. Andersen i f.eks. eventyret Klokkeren – i sit inderste og fandt den guddommelige gnist og søgte så at leve i overensstemmelse med denne inderste gudgivne ånd i jeget. Samtidig opstod naturligvis spørgsmålet om, hvad der så forbandt os, så vi ikke blot var henvist til hjertets ubodelige ensomhed. Grundtvig svarede herhjemme – inspireret af den tyske romantiske filosof Fichte – at vi vel var enkeltmennesker, og i den sag intet mindre end guddommelige eksperimenter mellem støv og ånd, men også havde den fællesånd – folkeånden – som lå i vort sprog og dermed vor tænkemåde og som var præget gennem hele vores historiske erfaring. Denne både poetiske og historiske præcise bestemmelse af, hvad det er, der konstituerer et folk, blev grundlaget i nationalromantikken.

For Grundtvig var det en forståelse af og en

forklaring på, hvorfor Tydsken, Franzosen og Engelskmanden havde hver sit særpræg, og der var meget lidt national bedrefølelse eller chauvinisme i hans forståelse af danskens væsen.

Gennem sprogets levende ord i forældres og læreres fortælling videreførtes folkeånden, og barnet og den unge nærmedes til at bære folkets historie videre i tanke og handling, forstod Grundtvig, og Christen Kold organiserede højskolerne og friskolerne. Derfra sivede denne opdragelse langsomt over i folkeskolen og fortrængte mere og mere den terpetemote fra latin- og katedralskolerne, som mange lærere ganske ukritisk havde overtaget til brug i folkeskolen.

På den måde blev nationalromantikken det andet store paradigmeskift i danskernes forståelse af sig selv som mennesker og folk, og det præger os på mange måder i dag. I perioden 1864-1920 og naturligvis under 2. verdenskrigs besættelse fik nationalbevidstheden opsving til nationalfølelse, ja ligefrem chauvinisme: Tyskerne var hensynsløse magtmennesker med stupid militarisme på hjernen, ja, var de egentlig ikke i bund og grund svinehunde alle sammen.

Der er den dimensionsforskel på nationalbevidsthed og nationalfølelse, at nationalfølelsen har tilbøjelighed til selvbeskyttelse, hvad enten det er ud fra en mere værds- eller en mindre værdsfølelse – og begge har vi klare eksempler på i vores danske historie såvel som i andre landes. Nationalbevidsthed er bevidstgørelsen af, hvad det er at være henholdsvis dansk, svensk, engelsk, tysk, fransk osv.

I den forståelse ligger indbygget den vurdering, at nationalfølelsen kan rumme store fa-

rer, mens nationalbevidstheden er en nødvendig selvbesindelse for mennesker i et folk – også selvom vi historisk set kan konstatere, at egentlig besindelse på det at være dansk ikke har stort mere end godt 150 år på bagen.

Men ved siden af romantikkens menneskeforståelse og nationalromantikkenes folkeforståelse voksede jo med handel og teknik den indbyggede internationale ekspansion frem – og samtidig en uniformering, fordi maskinen, tekniikken, industrien er den samme, hvor i verden man etablerer dem og fordi maskinen producerer ensartede varer. Tænk bare på, hvad byggekranen har gjort ved huse verden over – og dermed ved mennesker og deres tilværelse, for ikke at tale om fjernsynets uniformerende blålys ud af hvert eneste hus på den nordlige halvdel af kloden og store dele af den sydlige. Netop masseproduktionernes globale udbredelse gør jo så imidlertid, at den samlede produktion er nok så varieret, og den omfattende samhandel og hurtige transport giver det resultat, at når vi går i Brugsen eller Magasin er hele verden repræsenteret i vareudvalget: Skjorter fra Kina, vin fra Australien, Chile og Californien, mode fra Italien, Frankrig og England, konserver fra østlandene osv., osv. Vores daglige materielle kultur er international. Nøjagtig det samme kan vi sige om TV-blålysets informations- og underholdningsverden. Omend meget er forskelsløs serieproduktion, så er der sandelig også mange produkter med kvaliteter i, og samlet giver det – med de mange kanalmuligheder – for den, der kan klare den sproglige hurdle, en stor mulighed for international formidling af nuanceret information og kultur.

Handelens og den almindelige kommunika-

tions brug af informationsteknologiens resultater kender I alle fra telefon til telefax og de hurtige rejsemuligheder både i erhvervslivets og turismens navn.

Resultatet er, at for et stadigt stigende antal mennesker er det eksotiske under afmystificering, ved at blive hverdag. Teleforbindelsen eller rejsen til London, New York eller Tokyo er reduceret så væsentligt i tid og økonomi, at den er nær ved at blive folkelig. Det globale broderskabs mulighed er rykket nærmere. Friheden, ligheden og broderskabet har fået andre dimensioner end da arbejderbevægelsen gav den sit sekulariserede indhold efter kristendommen.

Den kulturelle virkning af dette tredje store paradigmeskift er at vor nationale bevidsthed bliver forvirret og rodløsheden en generel følelse. De mange og indgribende indflydelser fra de andre kulturer relativiserer elementer og værdier i vor egen, og vi får for alvor øjnene op for, at det ikke blot er i vores sprogs mange låne- og fremmedord, at vi har en blandingskultur, det er også i vores bevidsthed og levevis. I Danmark er vi alle indvandrere som befolkning. Spørgsmålet er kun hvornår – om det var i stenalderen, vikingetiden, senmiddelalderen, 1700-tallet eller nutiden. Immigranter i egentlig forstand kalder vi nu kun de gæstarbejdere og flygtninge, som er kommet til os siden 60'erne, og de udgør i øjeblikket ca. 3% af vor i forvejen flerkulturelle befolkning, og tallet ventes at stige, ikke alene fordi flygtningestrømmen fra de ufredelige dele af verden ikke vil aftage, men også fordi vi selv får for få børn og derfor må tilkalde arbejdskraft, og med det åbne Europa fra 1992 vil vi selvfølgelig få mange syd- og østeuropæere ind, lige såvel

som folk fra landene i den såkaldte 3. verden. Vi ser i realiteten en ny folkevandring, ikke af stammer, men af enkelt mennesker.

Vi gamle indvandrere har assimileret os for længe siden i sprog og kulturvaner, så vi kulturelt kan forstå os selv som danske, også selv om vi ud fra det, jeg har fortalt om, kan se, at danskheden i historie og nutid er dannet under mangekulturel indflydelse.

De nye indvandrere vil selvfølgelig også på længere sigt assimilere sig på mange måder, men jeg tror, at vi gamle står med et troværdighedsproblem overfor dem. Den materialistiske teknisk baserede overflodskultur og vort delengament i den kristendom, vi siges at have, virker simpelthen overrumplende pengestærk, men åndeligt og moralsk fattig på en muslim. I radioens program Regnbuen – som nok er værd at høre, hvis man interesserer sig for kulturforskelle i Danmark – udtrykte en tyrkisk pige opvokset her sin undren og forargelse over, at hendes jævnaldrende lod sig konfirmere for gavernes skyld, når deres forhold til kristendommen ellers intet betød for deres livsforståelse.

For nogle år siden var en dansk-svensk handelsdelegation i Saudiarabien, og de blev som det første spurgt om, hvad de troede på, og da delegationslederen fortalte, at han var ateist, var arabernes reaktion, at han var utroværdig som forhandlingspartner og måtte sendes hjem. Han var jo hæderlig nok set med vore øjne, men de, der havde udepeget ham, kendte ikke de andres spilleregler tilstrækkeligt godt. Her er nogle få af trækkerne og problemerne i det tredje store paradigmeskift i vores kultur. Den globale massekommunikation, turismens, handelens og de politisk begrundede folkevand-

*Ung palæstinenser, der deltager i et uddannelsesprojekt, laver møbler til sit værelse.
(Foto: Jette Schmidt).*

dringer gør den internationale konfrontation til dagligdag, og det stiller krav til vor personlige viden, holdningerne og hele kultur, og det stiller igen krav til skolens udvikling. En reaktionær holdning her er kun stupid.

Vi er jo som seminarium medlem af den store europæiske lærersammenslutning, ATEE (Association for Teacher Education in Europe), og i den sidder jeg med i den arbejdsgruppe, der analyserer og bearbejder de stigende multikulturelle spørgsmål og problemer i skolerne. I den anledning var jeg til konference i Barcelona i begyndelsen af maj. Det var givende og inspirerende at møde de mange deltagere fra de andre lande: England, Frankrig, Tyskland, Schweiz, Italien, Portugal, Amerika og så naturligvis Spanien, og det var lidt ejendommeligt for mig at være den eneste dansker der deltog.

Konferencen sammenstillede gamle, mere eller mindre assimilerede immigranternes forhold med de nye immigranternes integrations- og assimilationsproblemer. De oftest veltilpassede jødiske minoriteters opretholdelse af deres egen religiøse kultur blev stillet overfor sigøjnernes svage assimilation p.g.a. deres anarkistiske selvforståelse. Her overfor berettede hvert land om de nye immigranternes mangfoldige kulturforskelle i forhold til værtslandet og den integrationspolitik, man anlagde, og de mange forsøg, man gjorde rundt omkring, for at fremme integrationen gennem undervisning. Det fælles træk var, at alle lande i deres politiske program ønskede, at respekten for immigranternes folkelige og personlige identitet skulle opretholdes, samtidig med at integration og assimilation lettedes så meget som muligt gennem en pædagogisk indsats.

Det er også programmet for forholdet mellem de europæiske lande indbyrdes i den kulturelle udveksling, som vi må vente i det åbne Europa. Sådan udtrykkes det i Kulturministeriets skrift "Culture for the European Citizen of the Year 2000".

Selvfølger er problemerne i denne proces meget mere komplicerede, end jeg kan nå at beskrive her, men et meget væsentligt træk må jeg trække frem som noget grundlæggende:

Værten ved ikke nok om gæsten til at kunne gennemføre det politiske program: At respektere gæstens identitet og gøre assimilationen så hensigtsmæssig som muligt. Lærere og sociale medarbejdere og andre myndighedspersoner som gæsten – også gæstens børn – har med at gøre i integrationsarbejdet, kan ikke nok sprog, har ikke nok kendskab til andre kulturer og deres adfærdsmønstre, er ofte selv i tvivl om egen kultur og moral, har ikke psykologisk forståelse og beredskab nok til at forstå og håndtere immigranternes og flygtningens omplantningsproblemer, og det største problem: Værten har holdningsmæssigt kun en overfladisk vilje til at engagere sig i det integrationsarbejde, som er en livsafgørende proces for gæsten.

På baggrund af disse analyser og med de flerkulturelle forhold, der er en stigende realitet hos os, er det nødvendigt for os at udvide fra nationalromantikens bevidsthed om danskhed til den klart realistiske forståelse, at det at være dansk også er at være med i en international, global proces, der går så hurtigt, at den er hverdag nu hos os, både når vi er udfarende i verden, og når vi modtager mennesker udefra hos os.

Opgaven er ifølge sin natur uoverkommelig, men ikke desto mindre nødvendig. Uoverkommeligheden kan let føre os over i en reaktionær forsvarsposition, som vi ser mange udtryk for: ”Det er da godt nok, hvad vi har lavet hidtil, og hvorfor så ikke bare fortsætte sådan?” eller ”hvorfor skal vi stå sådan på hovedet for de fremmede?” Til det første er at sige, at livsvilkårene – som jeg har søgt at beskrive dem – er så meget anderledes nu under det tredje paradigmes udvikling, at det hidtidige ikke mere er godt nok, og til det andet vil jeg sige, at vi deler lod med alle andre i det store internationale samfund: Vi er allesammen fremmede, der er kommet tæt på hinanden. Derfor er det nødvendigt, at vi gør os vores nationale bevidsthed klar og arbejder på at udvikle vores personlighed, så vi får og beholder fortroligheden med os selv, men bliver rummeligere for det, som er fremmed, Det er forudsætningen for den gensidige respekt og det menneskelige fællesskab, som kan opbygge den humane side af det internationale samfund, som vores teknik og handel har givet os. I den skabelsesforståelse, som kristendommen har formidlet til os, ligger, at alle mennesker er

brødre og søstre, også selv om nogle opfører sig som Kain overfor Abel.

I det budskab, som Det nye Testamente fortæller os som Jesu centrale hensigt og mening, er det kærlighedens kraft der skal sejre.

I en verden, hvor meget tilfældigt og ulykkeligt rammer og hvor krigstruslen og krigens rædsler aldrig synes at skulle høre op, er det svært at identificere sig med denne skabelses- og kærlighedsforståelse. Europa har imidlertid til dato ikke sluppet den som tradition, og jeg har vanskeligt ved at se, hvordan vi klarer de internationale spændingsforhold og de miljøproblemer, vi selv har skabt ved vores livsform, hvis ikke vi tager denne globale broderkærlighed op og bruger den med konsekvent omtanke i anvendelsen af vores moderne teknik.

Det helt ejendommelige i vores situation er, at mange af de fremmede hos os nu spørger til vores troværdighed, fordi vi har ladet teknik og økonomi gå frem på bekostning af menneskekærlighedens hensyn.

Vi har meget at lære af de fremmede hos os – også om os selv, fordi vi er så vant til at sige uafklarede tjaer og jaer til så meget i os selv, og det afspejler, at vi er fremmede for os selv.

Teologi og naturvidenskab – fra adskillelse til samtale

Af Ejvind Nørby.

Viggo Mortensen (V.M.), universitetslektor i etik og religionsfilosofi og dekan ved det teologisk fakultet i Aarhus, fik her i foråret 89 doktorgraden for disputatsen: ”teologi og naturvidenskab – hinsides restriktion og ekspansion”. Forholdet teologi og naturvidenskab har interesseret V.M. gennem flere år og bogen er bl.a. frugt af studieophold i Tyskland og USA og aktiv deltagelse i det tværfaglige projekt ”Forum Teologi Naturvidenskab” ved Aarhus Universitet.

Bogen er allerede kommet i 2. oplag – højt usædvanligt for disputatser. Men V.M.’s afhandling fortjener nu også en bred læserkreds. Der er i dansk sammenhæng tale om et pionerarbejde. Vi får her et fyldigt og systematisk overblik over diskussionen af forholdet mellem teologi og naturvidenskab, som den udspiller sig nationalt og internationalt. Især behandles de nyeste udviklinger indenfor humanbiologien og disses udfordringer til teologien.

Problemstillingen angår os alle – såvel lærd som læg. Professor Løgstrup beholder nemlig ret i, at ”*naturvidenskabernes indflydelse på vor livsholdning og livsstemning er så indgribende, at vi slet ikke kan lodde dybden, og så selvfølgelig, at vi slet ikke kan måle omfanget*”.

Tilmed kommer bogen på et tidspunkt, hvor mange har en ambivalent holdning til videnskaben. På den ene side fascination og respekt. For vi har naturvidenskaber at takke for vor høje levestandard. På den anden side skepsis og kritik – udsprunget af de problemer, som giver sig af våbenproduktion, miljøødelæggelse, uhæmmet vækst og økologisk krise. Generelt kan siges, at vi i disse år oplevet et opbrud i den videnskabsteoretiske diskussion og en stigende erkendelse af den naturvidenskabelige og teknologiske udviklings negative sider og dermed en fornyet interesse for den religiøse tydning og tilværelsesforståelse. Man taler om, at vi oplever et paradigmeskift.

Bogen har undertitlen ”Hinsides restriktion og ekspansion”. Med restriktion henvises til for søgene på at holde de to ting fra hinanden: teologi handler om Gud, naturvidenskab handler om naturen, og de to ting har intet med hinanden at gøre. De har hver sit sprog, og er adskilt fra hinanden i en restriktiv opfattelsesmodel. Sådan tænker vi normalt i dag. Men sådan har det ikke altid været. Og sådan kan det heller ikke fortsætte fremover ifølge V.M.

Det er naturligvis formålsløst at forsøge at give et fyldigt referat af bogen. Dels er pladsen her ikke til det. Dels er der et væld af gode referater af vidt forskellige naturvidenskabelige, filosofiske, etiske og teologiske tankegange. Så jeg må vælge ud, hvad jeg finder mest relevant i vor sammenhæng. Og så i øvrigt henviser interesserede til selv at læse bogen.

Jeg begynder med at ridse op, hvorledes forholdet mellem naturvidenskab og teologi har udviklet sig i tidens løb. Hermed griber jeg fat i hovedproblemet, som dukker op på forskellig måde i alle tre hovedafsnit i bogen. Herefter

kommer jeg ind på bogens opbygning og trækker nogle få aktuelle problemstillinger frem. Min lille artikel falder således i to hovedafsnit. Og det første er:

Forholdet teologi – naturvidenskab. Et kort rids af udviklingen.

Forholdet mellem teologi og naturvidenskab har ændret sig radikalt i tidens løb. Engang var teologi og naturvidenskab eet. Man opfattede teologi og naturvidenskab som to sammenhørende erkendelsesveje, der som en katedrals to tårne strækker sig mod himlen forenet i een og samme bestræbelse, at erkende sandheden og Gud. Livssynet i denne enhedsmodeltænkning kommer smukt til udtryk i astronomen Johannes Keplers (1571-1630) bøn, der lyder således: "Nu er der kun tilbage for mig at lægge planettavlerne til side og rette min opmærksomhed mod lysenes fader og bede: Gud, som gennem naturens lys vækker ønsket om nåde, at også vi må blive løftet op i herlighedens lys – jeg takker dig min Gud og Skaber, for at have henrykket mig med synet af din skabelse og for at have fyldt mig med overstrømmende glæde, når jeg skuede dine hænders værk. Således har jeg fuldført den opgave, som var lagt hen til mig i kraft af det kald, som blev mig givet, ved at bruge alle mine åndelige kræfter, som du har givet mig. Til dem, der læser disse sider: Jeg har afdækket dit værks herlighed, så langt som min begrænsede forståelse har været i stand til at fatte lidt af dit uendelige værk. Min sjæl har nidkært forsøgt at tænke så rigtigt som muligt. Men hvis jeg, som er en orm på jorden, født og opvokset i synd, skulle have sagt noget, som er uværdigt overfor de befalinger, som du ville

åbenbare til mennesker, oplys mit sind, så jeg må rette mit arbejde. Hvis jeg, bjergtaget af dit arbejdes vidunderlige skønhed, har været utilbørligt fremfusende, eller hvis jeg har ladet mig friste til at søge eget ry i et værk skabt til din ære, så tilgiv mig ud af din langmodighed og barmhjertighed. Endelig lad disse argumenter lede til din ære og til vore sjæles frelse og aldrig skade dem i nogen måde".

Den almindeligste metafor til at skildre forholdet mellem teologi og naturvidenskab har gennem århundreder været talen om de to bøger, bibelen og naturens bog. Det går tilbage til det berømte Romerbrevsted (Rom. 1.18-20), der taler om, at Guds væsen, evige kraft og guddommelighed kan erkendes ud fra hans "værker", der meget vel kan forstås om den skabte verden. Hos Galilæi f.eks. bruges metaforen om de to bøger til teologisk at legitimere naturforskningen, mens den hos Kepler udvikles til et dristigt argument for forskerens præstelige og profetiske kald. Naturvidenskabsmanden og præsten har samme opgave.

Den moderne naturvidenskabs fædre forstår sig altså som arbejdende indenfor enhedsmodellens rammer. Det var ikke så meget videnskabsmændene selv, der drog antireligiøse konsekvenser af deres arbejde. Det var snarere filosoferne der slog enhedsmodellen i stykker. Man kan naturligvis diskutere, om det er Kants erkendelseskritik, den franske revolution, oplysningen i almindelighed eller noget helt fjerde, der giver enhedsmodellen dødsstødet. Nok er det, at den står for fald, specielt da den industrielle revolution og den dermed sammenhængende sækularisering sætter sig igennem.

Udviklingen går fra enhed til konflikt. Det er

først og fremmest krigsmetaforen, der anvendes til at angive forholdet. Særlig heftig var striden om troværdigheden af de bibelske skabelsesberetninger i kølvandet af darwinismen.

Brændt barn skyer ilden, siger man. Og i forhold til naturvidenskaben er teologien i høj grad at anskue som et brændt barn. Teologien er hele tiden på retræte og får kun lov at leve i videnskabens huller. Med de videnskabelige landvindinger i det 18. århundrede forsvinder Gud efterhånden helt ud af de fysiske traktater. Naturen dør. Den er kun resultat af den døde materies interaktion. Skulle Gud ikke trækkes med i faldet, måtte han fjernes langt væk fra dette urmagerkosmos. Han havde højest sat det igang, trukket uret op, men havde så trukket sig tilbage (deisme).

Man kan naturligvis reagere højest forskelligt på den trivialisering af livet, som en videnskabelig betragtningssmåde kan medføre. Man kan f.eks. totalt afvise videnskaben, sige nej til evolutionslære og hævde, at bibelens skabelsesberetning indeholder sandheden om livets oprindelse og udvikling. V.M. kaldet dette fundamentalistiske synspunkt for kreationisme. Det er ret udbredt i USA. Dog beskæftiger V.M. sig ikke synderligt hermed. Han mener ikke kreationismen er på højde med de moderne vilkår for at tænke teologisk, fordi den forsøger at reetablere en førvidenskabelig og føkristisk enhedsmodel. Den er derfor ikke særlig interessant ud fra en systematisk-teologisk synsvinkel. Derimod er det særdeles interessant ud fra en religions- og kirkesociologisk synsvinkel at et sådant mod-moderne fænomen kan vokse sig stærkt.

Men den mest almindelige måde at løse pro-

blemet på, er som nævnt den restriktive løsning. Teologi og naturvidenskab tilhører to adskilte sfærer, som begge er sande, men de har ikke noget med hinanden at gøre.

Det var Kants filosofi, der satte adskillelsen i system. Det lykkes således Kant at redde både den videnskabelige fornuft og den kristne tro. De er gyldige på hvert deres område. Fornuften kan kun bruges inden for endelighedens verden, som vi kan erfare på grund af medfødte apriori kategorier (rum og anskuelserformerne). Men mennesket som frit selvbestemmende væsen er principielt unddraget den ydre genstandsverden, som det er videnskabens opgave at forklare. Ifølge Kant beholder moralen sin transcendent forankring: Gud garanterer den moralske orden.

Religion og videnskab må altså ikke sammenblandes. De tilhører to adskilte sfærer. Følgende citat fra P. C. Jersilds bog: Geniernes genkomst, udtrykker præcist denne løsningsmodells tankegang: "Hvad er et menneske? Hvis dette spørgsmål var blevet rettet til mig, da jeg var nitten år og lige begyndt at læse teologi, havde jeg med sikkerhed svaret: Mennesket er det seneste led i en udviklingskæde, der har sin rod otte millioner år tilbage, da menneskets og chimpansens forfædre begyndte at gå hver sine veje. Det var det, jeg havde hørt ved forelæsningerne, der blev holdt af akademikere, som regnedes til landets mest fremragende teologer. Bibelens skabelsesreretninger havde man ikke meget tilovers for som basis for kendsgerninger. Derimod roste mine lærere det poetiske sprog i Første Mosebog og den kreative fantasi. Vi måtte lære ikke at blande religion og videnskab sammen. Ja, man morede sig stiltfædigt over tidligere epokers stridig-

heder mellem darwinister og bibeltro. Nu gjaldt den dobbelte bogførings princip. Der fandtes ikke een verden – men mange. Der var flere måder hvorpå man kunne se på os mennesker. Som præst ville det blive vor opgave at vejlede i åndelige spørgsmål og at opfylde de behov, som mennesker i nød havde, ikke at hengive sig til metafysiske hårkløvere”.

Dette dobbeltboghederisystem har længe fundet genklang hos begge parter. Teologi og kirke blev hermed fri for den generende naturvidenskab, der ville fortælle, hvordan verden ser ud i virkeligheden. Også naturvidenskaben var ganske godt tilfreds med adskillelsen. Man var så fri for at teologi og humaniora blandede sig i, hvad man lavede.

Forholdet mellem teologi og naturvidenskab har således udviklet sig fra enhed over konflikt til adskillelse. Så det mest karakteristiske ved vor almenkulturelle situation i dag er kløften mellem de to kulturer (C. P. Snow), den teknisk-naturvidenskabelige og den humanistisk-teologiske.

Lidt om bogens opbygning og indhold.

Bogen indeholder tre hovedafsnit. Første hovedafsnit hedder : ”Restriktion og ekspansion. Modeller for relationen teologi – naturvidenskab”. Her præsenteres nogle væsentlige modeller; dog er det især adskillelsens position, restriktionen, der behandles. Det har jeg allerede været inde på tidligere og skal derfor ikke sige ret meget om dette første hovedafsnit. Jeg kan kort nævne, at Karl Barths dialektiske teologi ses som et godt eksempel på restriktiv teologi. Den teologiske restriktions fortjeneste er, at den står vagt om teologiens egenart.

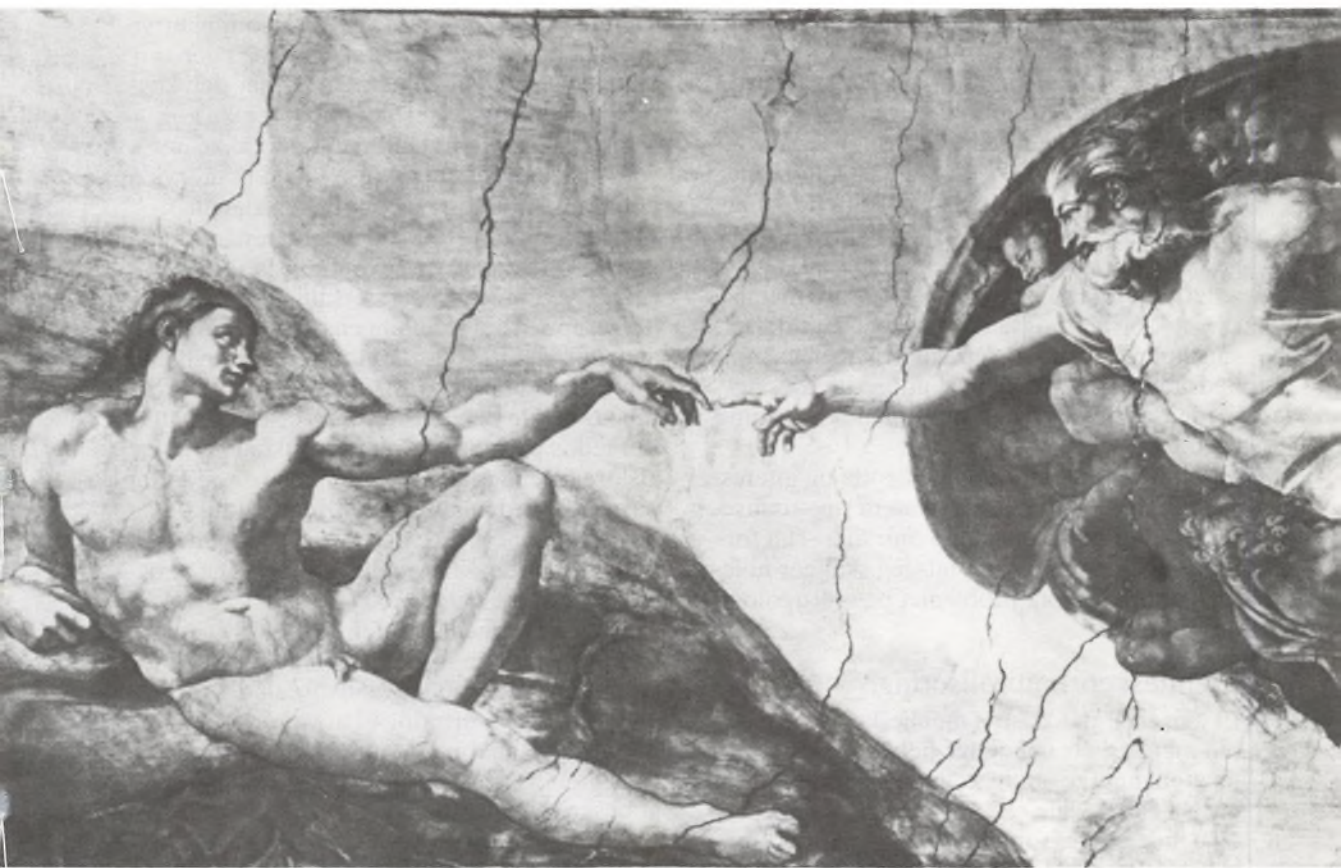
Dens mangel er, at den ikke formår at åbne sig for sand naturvidenskabelig indsigt og lade den influere på budskabets formulering.

Ofte går teologisk og filosofisk restriktion hånd i hånd. Interessant er Wittgensteins sprogspilteori. Ved at markere forskellen mellem videnskabeligt og religiøst sprog opnås ganske vist immunitet over for falsifikation af det religiøse og filosofiske sprog. Men omkostningerne er bl.a., at det religiøse sprog isoleres og truer med at blive et betydningsløst randfænomen i den videnskabeligt ekspansive kultur. Jeg nøjes med dette fra bogens første hovedafsnit – der bl.a. har gode referater fra moderne forsøg på filosofisk formidling mellem teologi og naturvidenskab, f.eks. A. N. Whiteheads metafysik og Niels Bohrs komplementaritetsbegreb. Bogens hovedanliggende findes i andet og tredje hovedafsnit.

Andet hovedafsnit hedder: ”Mellem restriktion og ekspansion. Naturalisering som udfordring”.

Naturalisering.

Det centrale begreb i andet hovedafsnit er naturalisering. Vores kultur er gennemsyret af videnskabelige tankegange og præget af naturvidenskabens resultater. Når man overtager en bestemt videnskab og dens resultater, følger der også en bestemt livsforståelse med – og denne livsforståelse ekspanderer. Den ekspanderer ind over områder, der tidligere var andre discipliners område. Det er om dette fænomen, V.M. bruger ordet naturalisering. Og han mener selv, at denne klarlægning af fænomenet naturalisering som den afgørende udfordring til teologien er noget af det væsentligste i bogen. Naturaliseringen er een af omkostningerne ved at skille teologi og naturvidenskab

(restriktionen). Naturvidenskaben tiltager sig efterhånden monopol på at levere livsforståelsen, når teologi og naturvidenskab skilles ad. Naturalisering dækker altså over den proces, at livsområder og discipliner som tidligere blev opfattet som selvstændige og autonome nu underlægges en videnskabelig betragtningsmåde. Der er intet helle for den videnskabelige betragtningsmåde. På kannibalistisk vis æder den sig ind på erkendelsesteori, metafysik, etik og altså også antropologi. Naturaliseringen breder sig, så den videnskabelige enhedstænkning er den mest udbredte livs- og verdensanskuelse i dag såvel blandt læg som lærde.

V.M. giver i dette hovedafsnit gode og interessante referater, der viser hvorledes naturaliseringen sker på ovennævnte områder – en fortræffelig forskningsoversigt. Jeg skal her nøjes med at præsentere problemet på antropologiens område:

Menneskets naturalisering.

Essensen af det kristne menneskesyn er talen om menneskets uendelige betydning: ”hvad er da et menneske, at du kommer ham i hu” (Salme 8). Denne tale om menneskets værdighed og uendelige betydning fik tidligere et kosmologisk udtryk: ”Du gjorde ham lidet ringere end Gud... du satte ham over dine hænders værk”. Men med indsigten i, at mennesket er et naturvæsen, som den naturvidenskabelige betragtning også kan anlægges på, så mennesket indfærdes i naturens systemer, følger trivialiseringen. På et tilfældigt sted på en ubetydelig klode i et perifert solsystem er der fremstået et væsen, som fødes til en særlig værdighed. Hvilken absurd tanke!

Freud talte om de ”Ydmygelser”, som naturvidenskaben har tilføjet mennesket og talen om menneskets særstilling. Først var der den kosmologiske ydmygelse. Siden Kopernikus og Kepler stod det klart, at mennesket ikke er verdens centrum, men højst – med et udtryk af den franske biolog J. Monod – en zigeuner ved verdensaltets rand. Den anden ydmygelse kommer med Darwins evolutionslære. Her rokkes ved menneskets særstilling inden for det levende som skabningens krone. Som alt andet er mennesket blevet til ved en udvikling skabt af de blinde konstruktører: mutation og selektion. Og den tredje ydmygelse er knyttet til Freuds psykoanalyse. Når psykoanalysen afslører menneskeåndens animalske rødder og påviser, hvordan alle vore ytringer indtil de højeste menneskelige er et udslag af menneskets driftsside, så er endog vor erfaring af os selv som ånd taget fra os.

Men ejendommeligt er det. Mennesket selvforståelse er ikke så let at komme til livs! Imod vor intellektuelle indsigt i, hvordan det forholder sig, står vor erfaring af at være ”et selv”, hvor frihed, ansvar og værdighed er uopgivelige begreber – en erfaring som filosofien søger at beskrive og teologien at tolke.

Hvad er et menneske?

Fra metafysik til videnskab.

Antropologi er læren om mennesket eller om menneskets natur. Førhen havde filosoffer og teologer monopol på at levere menneskesynet, men de tider er forbi. Hovedspørgsmålet har til alle tider været sjæl-legemeproblemet, hvor man forsøger at komme til rette med det hemmelighedsfulde dobbeltvæsen, som mennesket

er. Opfattede man sjæl og legeme som substanser, så rejste spørgsmålet sig uvægerligt: hvem er overordnet hvem? Klassisk var opfattelsen den, at sjælen var det overordnede, og denne sjælsmetafysik er den mest karakteristiske og indflydelsesrige arv fra den græske tænkning. Senere får man – i takt med vanskelighederne ved at bestemme, hvad sjæl er for noget – mere og mere øje for den legemlige side ved mennesket, drifts- og viljessiden. Fra og med det 19. årh. oplever vi en kovendig på antropologiens område, og vi får med tænkere som Feuerbach, Schopenhauer og Nietzsche en udpræget legemsmetafysik. Hvad vi så oplever i dette århundrede er, at det absolutte afstrejfs. Metafysikken opgives og filosofien opløser sig selv i videnskabssteori. For antropologiens vedkommende betyder det, at bevægelsen entydigt går fra metafysik til videnskab. Spørgsmålet om, hvem og hvad et menneske er, afgøres med de positive videnskabers naturalistiske beskrivelser. Det mest konsekvente udtryk herfor ses i den nye sociobiologi.

Menneskets natur sociobiologisk betragtet

I opfattelsen af menneskets natur spiller evolutionslæren en dominerende rolle, ”hører til den hårde kerne i moderniteten”, udtrykker V.M. det. Darwin er her det store navn, selv om der var tilløb før ham. Han underbyggede evolutionslæren med et stort materiale af kendsgerninger. Men siden har naturvidenskaben bragt meget nyt for dagen til udvikling af evolutionslæren. Således har den berømte katolske palæontolog Teilhard de Chardin beriget teorien med mange nye detaljer og synspunkter. I dag virker sociobiologien som et ambitiøst moder-

ne led i evolutionslærens udvikling. Den indfører genforskningen som en vigtig faktor i evolutionen. ”Menneskets natur udgøres af de grundlæggende strukturer, generne, som konstituerer menneskets væsen og adfærd.” Generne bestemmer både menneskets indre væsen og ydre adfærd. Genmutationer bliver således en dominerende faktor i udviklingen. V.M. beskæftiger sig indgående med sociobiologien. Her vil vi begrænse os til hans redegørelse for Havardprofessor E. O. Wilsons opfattelse.

Wilson, sociobiologiens fader, definerer selv sociobiologien som det systematiske studium af den biologiske basis for al adfærd. Som nævnt ovenfor er mennesket genetisk determineret, da generne konstituerer menneskets væsen og adfærd. Sociobiologien åbner således en ny horisont for diskussionen af forholdet mellem arv og miljø, natur og kultur, en horisont, hvorindenfor der ikke skelnes så skarpt som tidligere.

Vi kan vel acceptere, at dyrs adfærd i høj grad er genetisk bestemt. Men at også menneskets adfærd, indtil den mest selvbevidste og altruistiske sociale og kulturelle opførsel, skulle være genetisk bestemt, kan vi vel vanskeligt forlige os med. Men det er netop sociobiologiens udgangspunkt: det er umuligt ikke at drage paralleller mellem dyr og mennesker, når det gælder social adfærd. Sociobiologien mener således på rent naturvidenskabelige præmisser at kunne forklare så forskellige menneskelige træk og adfærdsmåder som altruisme, moralsystemer, generationskonflikter, dobbeltmoral på det seksuelle område, personlighedsforskelle også mellem kønnene, jalousi, incesttabu, løgn og bedrag, kernefamilien, fremmed-

had, kannibalisme, kvindemode og homoseksualitet.

Wilson mener, at sociobiologi og neurobiologi efterhånden opæder og erstatter alle andre discipliner som beskæftiger sig med menneske og samfund. Han bruger i den forbindelse udtrykket "cannibalize"! Ambitionen er endeligt at få lukket kløften mellem de to kulturer ved hjælp af sociologien.

Det er derfor ingen overdrivelse at hævde, at sociobiologien i Wilsons version "er det eneste og hidtil mest ambitiøse forsøg på at beskrive mennesket og dets sociale interaktion inklusive dets moral og religion på et evolutionært grundlag. Lige så vigtig som vendingen til sproget (the linguistic turn) er vendingen til evolutionen og generne (the evolutionary or genetic turn)".

Wilson mener, at den videnskabelige materialisme bør udvikle en videnskabelig mytologi til at redegøre for fænomener, der tidligere hørte hjemme i mytologiens, moralens og religionens verden. Denne videnskabelige mytologi kan bedre end den religiøse forklare og kontrollere den fysiske verden. Den videnskabelige materialisme er med dens videnskabelige epos religionen overlegen, hedder det hos Wilson, – undtagen på eet punkt: Den har ikke så gode historier. Men det kan der rådes bod på ved at udvikle det evolutionære epos (the evolutionary epic) til erstatning af det kreationære.

Wilson når i sine bøger aldrig frem til selv at fortælle eller skrive det evolutionære epos. Men det gør V.M.! Han kommer med et udkast til det evolutionære epos. Dog med den vigtige tilføjelse, at det gennem valg af overskrifter og indhold fremgår, hvorledes der efter V.M.'s mening bør være en levende vek-

selvirkning mellem naturvidenskab og teologi. Dette får her være nok om sociobiologien, hvis livssyn kommer rammende til udtryk i dette citat fra Richard Dawkins bestseller "Det selviske gen", hvor det hedder: "Vi er overlevelsesmaskiner, robotter blindt programmeret til at bevare de selviske molekyler kaldet gener". Man kan sige, at her fandt så endelig den gamle filosofiske drillegåde sin løsning: Hvad kom først: ægget eller hønen? Ægget selvfølgelig. For hønen er kun et ægs måde at lave flere æg på, organismen er kun genets måde at lave flere gener på, mennesket er en overlevelsesmaskine designet til at udføre genets instrukser. Ønsker man at læse om naturaliseringen inden for andre områder end antropologiens, kan jeg anbefale at kigge nøjere i det andet afsnit. Der findes her gode redegørelser for evolutionær erkendelsesteori, naturalistisk etik og neonaturalistisk teologi.

Den venlige vekselvirkning

V.M. er ikke teknologifjendsk. Han er tværtimod fascineret af videnskabens resultater, som teologien ikke kommer uden om at forholde sig til. Men såvel af kulturkritiske som teologikritiske grunde er det nødvendigt med et nyt forhold mellem naturvidenskab og teologi. Herom handler bogens sidste afsnit: "Hinsides restriktion og ekspansion. Naturalisering som udfordring til teologien". Teologi og naturvidenskab må hverken adskilles eller sammenblandes. De beskæftiger sig jo med den samme verden, hver på sin måde. Det gælder derfor om at skelne ret og få en dialog i stand – med et Grundtvigudtryk: om den venlige vekselvirkning.

Teologien kan ikke ignorere eller overse udfordringen fra naturaliseringen. For det evolutionære epos er så at sige gået os i blodet. Teologien må eksempelvis tage sociobiologiens påstande om genetisk determinisme alvorligt. Ja, generelt må teologien være åben over for naturvidenskabens resultater. De udgør ingen trussel, er tværtom en ressource, et fond af modeller og billeder til gavn for teologien:

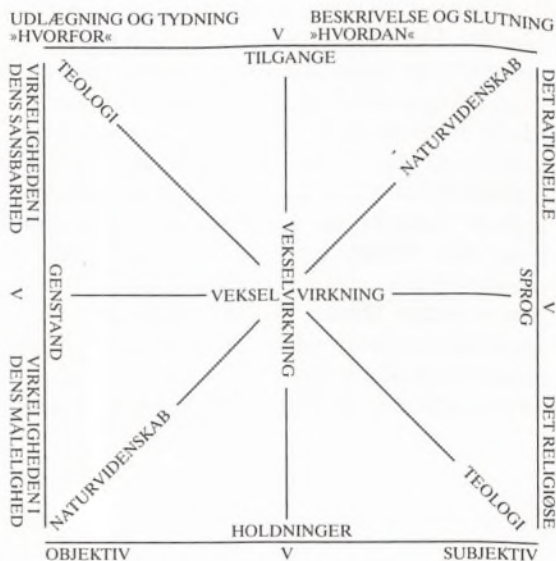
”Skal vi derfor i dag tale om mennesket som skabt og opretholdt, kan det ikke ske uden om denne viden, men denne tale må nødvendigvis bygge herpå og være en tolkning heraf”.

Den videnskabelige erkendelsesform bruges til at beskrive, forudsige og kontrollere. Men skal vi fortolke, forstå og udlægge, hvad det betyder, at der er en verden, vi kan være bevidste om, må vi bruge en anden erkendelsesform. Vi får da brug for filosofi og teologi. Og vi får brug for et andet sprog end videnskabens, nemlig dagligsproget med dets ”vidde og prægnans” (Løgstrup).

V.M. henter inspiration til dialogmodellen hos Grundtvig (den venlige vekselvirkning) og hos Løgstrup (forenende modsætninger). I Løgstrups tænkning findes nogle elementer til en dialogmodel. Men det er kun elementer, som V.M. knytter til ved, for til sidst i bogen at konstruere en ”model, der ikke så meget er en løsning som et rum, hvor inden for de spørgsmål kan stilles, der kan føre dialogen videre”.

V.M. når altså lige netop at få stillet brikkerne op til samtalen og postulere, at det for teologiens vedkommende må føre til nyformuleringer af så centrale begreber og forestillinger som skabelse, syndefald, kristologi og forsoning. Og her slutter så bogen. Ærgerligt! For nu be-

gynder det at blive rigtig spændende. Men herom må næste bog af V.M. handle. Modellen ser således ud:

Modellen for den levende vekselvirkning mellem teologi og naturvidenskab. Samtidig med at distinktionerne og sansen for forskelligheden opretholdes, skabes der et rum, hvor inden for såvel teologen som naturvidenskabspersonen kan udforske vekselvirkningen mellem teologi og naturvidenskab hinsides restriktion og ekspansion.

Forsøgsundervisning på Haslev Seminarium

Modellen har bl.a. inspireret til forsøgsundervisning på Haslev Seminarium i foråret 1991 omkring temaet "Vand".

Den aktuelle anledning til vore forsøgstanker er den netop udsendte læreruddannelsesbetænkning: "En ny læreruddannelse".

En gruppe seminarielærere finder betænkningens beskrivelse af det nye fagområde "Natur og Samfund" i læreruddannelsens 1. del for snævert. Der fokuseres primært på naturvidenskabelige og samfundsfaglige beskrivelser. Med tilknytning til problematikken i Viggo Mortensens disputats kan det ses som en fortsættelse af den "adskillelsestænkning", som påfører os så mange problemer. Adskillelsen mellem den tekniske og den etiske kultur medfører bl.a. ukontrolleret rovdrift på jordens ressourcekage og truer klodens fremtid. Når vi vælger temaet "Vand" skyldes det, at vand ligesom ild, jord og luft er et elementært grundvilkår til alle livsformer. Det kan både være livgivende og livstruende og bruges der-

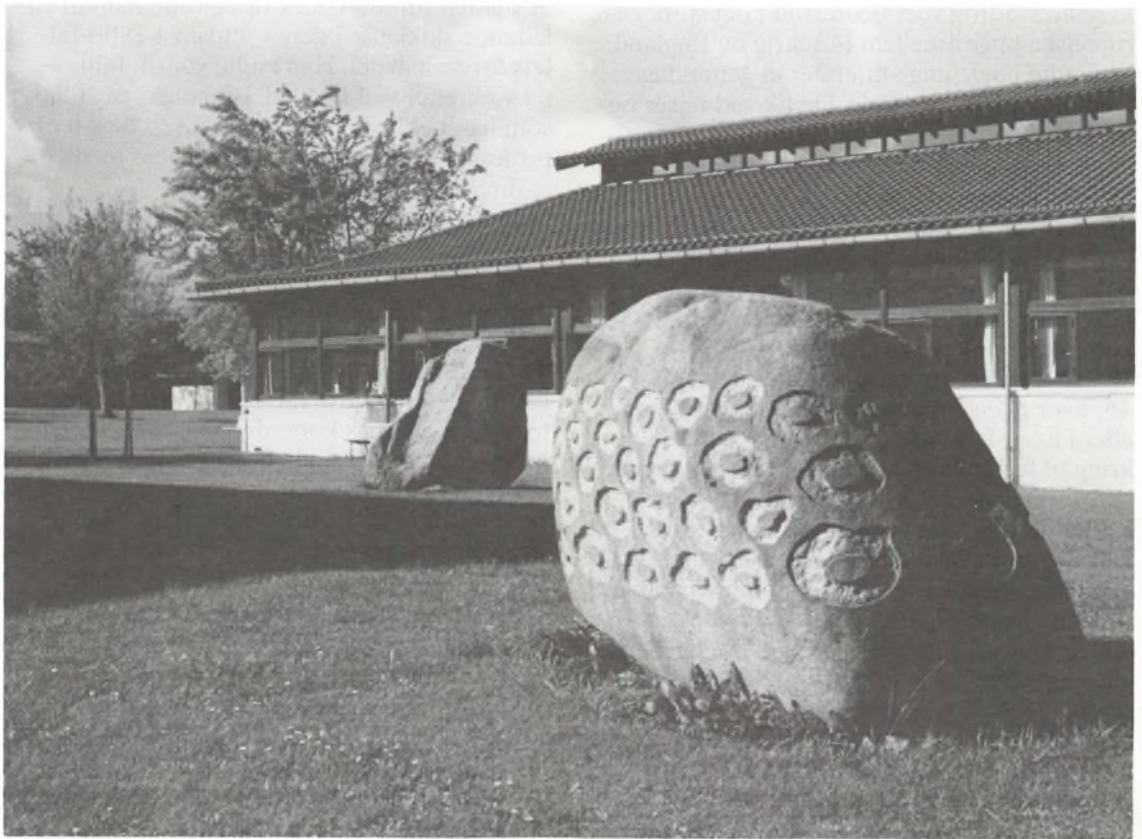
for i mange kulturer som grundsymbol på livets modsætningsfyldte karakter af skabelse og tilintetgørelse.

Vores forsøgsundervisning omkring pilotprojektet "Vand" har til formål gennem et eksemplarisk undervisningsforløb omkring temaet "Vand" at etablere et samspil/samarbejde mellem "de to kulturer".

Ved at skabe større sammenhæng mellem naturfaglige og humanistiske fag i læreruddannelsen håber vi at uddanne lærere, der kan varetage faglig og tværfaglig undervisning i naturfaglige emner på et bredere grundlag end betænkningen lægger op til.

De involverede lærere er fra fagene: biolog, fysik/kemi, geografi, samfundsfag, matematik, historie, kristendomskundskab/religion, psykologi og pædagogik.

Ejvind Nørby.

En fodrejse i Sydøstsjælland i sommeren 1810

Af Jens A. Nielsen

I Danmarks nødsår 1807-14, da Napoleonskrigene inddrog vort fædreland i det store europæiske opgør mellem Frankrig og England, begyndte nogle unge litterater at genopdage Danmark på en ny måde. De fik ved rejser og udflugter uddybet deres kendskab til vort lands skønne natur, dets historiske minder, dets befolkning, og gav i digt og prosa udtryk for deres glæde ved at være danske og have et fædreland. Den megen modgang fremkaldte en national selvbesindelse, som det også var tilfældet i andre europæiske stater, der var kommet under krigens hårde åg.

Vi kan mindes vor egen besættelsestid 1940-45, hvor mange danske opdagede deres land eller i hvert fald dele af det på ture rundt omkring til fods eller på cykle, vort demokratiske befordringsmiddel, som Christmas Møller kaldte den, hvis der da var cykledæk at få. Her i Sydøstsjælland kunne opmærksomme iagttagere i sommern 1810 se en ung mand ile fra den ene herregård og præstegård til den anden, til fods eller pr. postvogn, bondevogn eller lignende befordring for i rekordfart at opsøge og beskrive, hvad han så af interessant og mærkværdigt: natur, oldtidsminder, kirker, herregarde og andre historiske seværdigheder, suppleret med de tildragelser, der knyttede sig til hver enkelt lokalitet.

Den rejsende ungersvend var den 26-årige biblioteksamanuensis ved Det kgl. Bibliotek i København Christian Molbech, søn af professor Johan Christian Molbech i Sorø, tidligere professor i filosofi og matematik ved det længst hensovede Sorø Akademi. Den unge Molbech var en stor begavelse med en omfattende viden inden for især historie, filologi og æstetik, områder, som han nidkært dyrkede hele sit liv (1783-1857), og som satte sig spor i et vældigt forfatterskab, der gjorde ham til en ledende skikkelse i dansk åndsliv i 1800-tallets første halvdel. Han endte som 1. bibliotekssekretær ved Det kgl. Bibliotek, en stilling, som han beklædte til sin død. 1829 blev han professor i litterærhistorie og senere medlem af direktionen for Det kgl. Teater.

Man må sige, at den unge Molbech udnyttede sine sommervandringene godt. Han havde sat sig et mål og nåede det: at beskrive sine vandringene i et litterært værk, som fik stor betydning for fædrelandsfølelsens vækst hos mange danske. Han havde lagt en fast rejseplan, som han fulgte minutiøst. I Molbechs Almanakoptegnelser, en slags korte dagbøger i lapidarstil, indfører han med sin lille sirlige skrift – pladsen er jo beskeden – alt hvad han ser og oplever. Derfor er disse skrivekalendere også af stor værdi til oplysning om deres forfatter. Vi lader optegnelserne berette: (M. = mil)
”1810 Junius

den 16. reiste med Posten fra Kbh. til Sorøe. 10 M. den 18de fra Sorøe til Fensmark. 3 1/2 M. fra Fensmark til Lille Næsved og tilbage. 2 M. Den 20de fra Fensmark til Gisselfelt 1 1/2 M. Den 24de fra G. til Bregentved og tilbage. 1 M.

den 25de reiste til *Store Hedinge* og Klinton ved *Høirup* tilbage til *Gissselfelt*.
8 M (*Ulsøe - Dalby - Druestrup - Olstrup - Pebringe - Store Linde - Hellested - Arnøie - Store Hedinge*)

Den 27de reiste fra *Gissselfelt* til *Kallehave*, hvor jeg ankom Kl. 6 1/2, tog over

6 M. til *Koster Færgegaard*, var i *Stege* Kl. 8 1/2 (*G-Vester Egede - Sparresholm - Everdrup - Brøderup - Smidstrup - Tappenøie - Præstøe*, forbi *Skipbvinge*, hvor *Veien* løber af til *Vordingborg - Ammendrup - Allers-Lev Mæhred - Vibemark - Kallehave*.)
Den 28de tog jeg til *Kielby*, med Hr.

7 m. *Lund* og *Major Biebo* til den store *Klint* og til *Liselund*. (*Kieldby - Hiertebierg - Ermelund - Borre* -
Den 29de til *Marienburg*. Om Efterm.

6 M. Kl. 4 fra *Stege*. Kl. 6 1/2 fra *Koster Færgegaard* - Kl. 8 fra *Kallehave* til *Udby*.

Den 30de fra *Udby* Kl. 9 om Morg. til *Fensmark*. (*Udby - Hastrup - Riisby - Hammer Torup - Blangstøe - Fladsaa* (paa *Kortet Fladsø*, en lille By *Pederstrup* mangl. paa *Kortet*) - *Runderup - Kalby - Olstrup - Holmegaard - Fensmark*.)

3 1/2 *Rundysse* paa *Riisby Mark* - Om Efterm. Kl. 5 fra *Fensmark* til *Sorøe*. (*F. Herlufmagle - Ravnstrup - Glumsø - Knudstrup - Sorøe*.) 3 1/2 M.
Den 3die reiste med mine Søstre *Lovise* og *Emilie* til *Kjøbenhavn*. (10 M.) 62 Miil.

Den 3die flyttet ind paa *Regentzen* i min *Broders Værelse*. d 5te kom *Tryde* hertil fra *Roeskilde*. skrev til *Hilffing* fra *Sorøe* d. 1ste - modtog *Brev* fra *Feldborg* d. 4de. d. 9de beg. *Breve* om *Reisen* i *Siælland* og *Møen*."

Christian Molbech som ung.

(Maleri af ukendt kunstner,
Det nationalhistoriske Museum, Frederiksborg).

Kort og kontant. Med meget få ændringer bliver de godt 14 dage udnyttet efter planen. Som vi ser af den sidste indførsel om rejsen i almanakoptegnelserne den 9. juli er Molbechs beskrivelse af sine vandringer udformet som rejsebrev, en måde at skrive rejsebøger på, som har sin rod tilbage i 1700-tallet (Lawrence Sterne, Jens Baggesen og andre). Brevene er stilet til familiemedlemmer, nære venner og imaginære personer. Alt stoffet fra vandringerne bliver nu i efteråret og vinteren bearbejdet, og langsomt aftegner sig rejsebogen: Ungdomsvandring i mit Fødeland / af Christian Molbech. Kbh. Seidelin, 1811. XVI + 390 sider. Bogen består af flere afsnit, hvoraf det første og største er de nævnte ialt 6 rejsebrev. De suppleres af Molbechs rejse i Nordsjælland sent på sommeren 1810, endvidere af nogle breve fra Sorø fra 1808 med en efterskrift og endelig to små opsatser om Skjoldenæsholm 1809 og Udlejre og Værebros 1810. Af Molbechs plan for rejsen ses let, at Gisselfeld spiller en afgørende rolle, fra det er fra Gisselfeld han foretager sine udflugter. Her blev han gæstfrit modtaget af de unge, historisk og litterært interesserede overdirektørpar, C.C.S. lensgreve Danneskiold-Samsøe og Henriette lensgrevinde Danneskiold-Samsøe. Han bliver indlogeret på "Jettehøi", en herskabelig, nylig bygget funktionærbolig for sproglæreren, assessor L. Hilfling. "Jettehøi" er det faste punkt de næste 5-6 dage af rejsen, som han vender tilbage til efter de mange korte eller –

som oftest – lange ture rundt omkring i Sydøstsjælland. Det er grev Danneskiold, der har banet vejen for den unge biblioteksmand, også til Møn, så derfor er det naturligt, at det første afsnit af bogen tilegnes greven.

Men først skal der skrives takkebrev til assessor Hilfling og til greveparret. Takkebrevet til greven findes i Det Danneskiold-Samsøeske Privatarkiv (pakke 62) på Brattingsborg.

"Høibaarne Hr. Greve!

En af mine første timer i Hovedstaden benytter jeg, for herved at aflægge min underdanige Tak for den udmærkede Bevaagenhed, Deres Excellence værdigede mig under mit Ophold paa Gisselfelt, og den siældne Modtagelse, jeg fandt i et Huus, jeg som Fremmed vovede at betræde, og hvor jeg saae den ophøiede Stands ædlestes Cultur i Forening med den rene og blideste Humanitet.

Dersom min Evne svarede til min Villie, skulde jeg vove at udtrykke den dybe Følelse af udeelt Høiagtelse, som jeg besiedes af, ved at skue den Mand i hans siældne, skønne Liv og daadfulde Virken, om hvem mit Fædreland fra Thronen til Hytten kun har een Stemme. Men disse jævne Ord ere kun fattige Vidner om det, som evig vil leve i mit Inderste. Hvad var og min svage Røst, hvor den maatte tabe sig i Tusinders forenede Samklang, der Alle med større eller mindre Varme hylde den Fortieneste, som af Alle er den skønneste for det ædle Hierte, den herlige Himlens Gave, at vin-

DEN SYD ØSTLIGE
FIERDEDEEL

AF
Sjælland

under det Kongl. Videnskaberne
Societets Direction ved rigtig
Landmaaling optraget
og ved trigonometriske samt astrono-
miske Operationer prøvet
begyndt af C. Weibel
Aar 1790

- TEGNESENS UDFØRNING
- AMTSKUL
 - HERREDSKUL
 - Landeveje
 - Vandveje
♣ Kongelige Slotte	♣ Enkelt Huse
✝ Kirke Byer	♣ Lige Mølle
♣ Landveje uden Kirke	♣ Vand Mølle
♣ Herre gaarde	♣ Villane Pæle
♣ Enkelt Byder gaarde	♣ Mølle Pæle

de almeen Kiærlighed? Naar vi med koldt Hierte maa yde en udmærket Aand vor Agtelse, da føle vi stedse et smerteligt Savn og aldrig bliver vor Beundring udeelt. Naar det ei blot er med Forstanden, men ogsaa med Hiertet vi maae beundre, da er det den helligste af alle Følelser, der fylder vort hele Væsen; vi føle os Guddommen nærmere, og vi hylde den i dens høieste og reneste Billede. /

Aldrig endnu nærmede jeg mig nogen i Staten Ophøiet mand, fordi jeg aldrig følte Trang dertil, og aldrig kiendte nogen, hvis Yndest jeg med Hiertets fulde Tillid kunde ønske og haabe. Jeg har fundet den Ædle, hvis Bifaldsvink vil være min Stolthed og en herlig Løn for min Stræben. Med den reneste Følelse tør jeg fremtræde for Deres Excellence, og skøndt mit Navn er ukiendt og min Virkekreds ringe, tør jeg udbede mig Deres Beskyttelse; thi jeg veed, Deres høie Sind vil ei tillade Dem at miskiende redelig Stræben, selv i en snævrere Kreds. Hvorledes end min Skiebne bliver i den uvisse Fremtid, skal jeg dog stedse beholde det faste Maal for Øie, at gjøre mit Liv saa gavnligt for mit Fædreland, som min Stilling og mine Evner tillade det. Ere end disse kun ringe, tør jeg dog nære den Overbevisning, at en reen Villie stundom kan bøde paa Savnet af høiere Kraft. Hvad enten nu jeg skal føres frem paa den begyndte Vei, eller ledes paa en anden Bane, skal Deres Excellences Bifald – lykkelig var jeg, naar jeg engang turde tilføie: Yndest – være en af de høieste Gienstande for min Stræben. At gjøre mig værdig til at nyde et Held, hvorpaa jeg sætter saa udmærket høi Priis, skal vorde en mægtig Drivefieder mere, til at gjøre mit Liv saa frugtbringende, som en hidtil lidet gunstig Skiebne vil tilstede.

Deres Excellence værdigede mig Deres Opmærksomhed ved mit Ophold paa Gisselfelt, og tillod mig at betiene mig af enhver Leilighed til at gjøre mig bekiendt med det saare skønne og mærkelige Sted. Jeg beklager alene, at jeg ikke saalænge, som jeg vilde ønsket det, nød den Lykke at være i Deres Excellences Nærværelse, og derved sandsynligviis kom til at savne ikke faa Efterretninger, som havde været mig ønskelige. Skulde Tid og Leilighed undes mig til at optegne Noget af hvad jeg fandt mærkeligt paa min korte indenlandske Reise, tør jeg maaskee være dristig nok til skriftligen at udbede mig en eller anden Oplysning og Efterretning om Gisselfelt, som ingen bedre end Deres Excellence vil kunne meddele mig.

At jeg paa Møen blev modtaget med venskabelig Velvillie og sat i Stand til at nytte mit korte Ophold paa en meget behagelig og interessant Maade, skylder jeg ene Deres Excellences forekommende Omsorg. De værdige mig, ogsaa herfor at modtage den Tak, som en levende Følelse byder mig at bringe Dem.

Jeg vover endnu at frembringe min underdanige Hilsen for Hendes Naade Grevinden, hvis Minde er mig uforglemmeligt, om jeg end aldrig oftere skulde nyde den Lykke at nærme mig den skønne, ædle Kreds, hvor jeg første Gang i Høiheds Glands saae Livets yndigste Blomster trives i frodig Vækst.

Med dyb Høiagtelse og levende Taknemmelighed undertegner jeg mig

Høibaarne Hr. Greve!
Deres Excellences
underdanige Tiener
C. Molbeck.

Kiøbenhavn den 5te Jul. 1810.”

Da Molbechs brev ikke har været kendt endsi-
ge offentliggjort før, mener jeg, at det kan have
sin interesse at se det gengivet i sin helhed.
Der er fra Molbechs side klart lagt op til et
velynderforhold. Det kan også se sådan ud.
Først i det nye år er Molbech igen gæst på
Gisselfeld. Almanakken:

”1811 Januarius

Den 29de forelæste jeg Brevet om
Gisselfeldt for Grev Danneskiold og
hans Familie. Det var en af de skønneste
Timer i mit Liv.”

Bogen udkom i slutningen af juli. Kort efter,
onsdag den 21. august, er Molbech igen på
Gisselfeld. Han bliver af grevinden forestillet
for kongen (Frederik VI) ved et stort bal. Mol-
bech havde set hen til en audiens, hvilket var
det egentlige formål med hans besøg. Men
deraf blev nu intet. Kongebesøget var et af fle-
re, som majestæten aflagde for at blive orien-
teret om grev Danneskiolds stort anlagte pro-
jekt ”Den Danneskioldske Kanal”, hvori majo-
stæten selv var impliceret. Gravearbejdet, der
var i fuld gang, skulle gøre Susåen sejlbare for
store pramme fra Tystrup-Bavelse-søerne til
Næstved og videre til havnen i Karrebæksmin-
de, hvor brændet fra de store Sorø-skove skul-
le indskibes til hovedstaden.

Vi vender tilbage til de nævnte 6 rejsebrev.
Det første starter i Sorø, Molbechs hjemby.
Det er dediceret til den imaginære Henriette
og danner en slags optakt til vandringerne.
Sorø kirke er midtpunktet med afstikkere til
Roskilde og Ringsted. Brev 2, tilegnet ven-
nen N.F.S. Grundtvig, er skrevet i Fensmark præ-
stegård hos ven-
nen, pastor E.C. Tryde. Det er
regn, regn og atter regn de første dage. Brev 3,
det største og bedste, tilegnet søsteren Louise

Molbech, bringer Molbechs varme og beun-
drende skildring af Gisselfeld, både borgen og
– hvad især interesserer – de skønne haver
rundt om den. Her kommer Molbech ind på
forholdet mellem den nye romantiske land-
skabshave, udformet af grev Danneskiold selv
og den gamle stive franske barokhave, der
endnu fandtes levninger af.

Gisselfelds beboere får også en smuk omtale:
”hvor jeg første Gang i mit Liv fandt, ei blot
Høihed, men den herligste Menneskeadel ved
Siden af den mest forfinede Cultur, hvor jeg
saae Natur og Ynde i de konstige Former, og
Jordens reneste, himmelsendte Blomst trives
frodigen selv i den høiere Verdens Glands”...
En af dagene besøger Molbech den nyligt an-
lagte familiegravelse (1804) ”Sofias Have”,
der inspirerer ham til et romantisk sørgedigt
om den lille komtesse Sofia, hvis død gav an-
ledningen til gravpladsens anlæggelse. I brev 4
til ven-
nen Povel Dons gør Molbech en afstikker
til Bregentved og dens store have, endnu i
fransk barokhavestil, men med antydninger af
den nyere havestil og stiller de to opfattelser af
havekunsten over for hinanden, et smukt, in-
teressant, æstetisk afsnit af vær-
di også for ef-
tertiden.

Det 5. brev til broderen C.F. Molbech skildrer
rejsen til Stevns. Brev 6 til den imaginære Em-
ma giver turen til Møn og tilbage igen over
Udby, Fensmark til Sorø.

Det for os vigtigste afsnit af Molbechs lille
charmerende bog er således endt. Men der var
jo som nævnt flere supplerende afsnit med nye
vandring. De er ikke i brevform. Her træder
historikeren frem og refererer. ”Reise i Nord-
siælland 1810” er tilegnet faderen – ”Breve fra
Sorøe 1808” giver en forelsket skildring af

hans hjembys glørværdige fortid. Breven er til-
egnet etatsråd, professor G.H. Olsen, i hvis
gæstfrie hus Molbech fornylig (3. maj 1808)
havde lært Grundtvig at kende. I en lille efter-
skrift, foranlediget af Molbechs kollega og vel-
ynder professor Rasmus Nyerup, der gerne
ville have noget at vide om langdyssen i Gun-
derslev Skov, får vi Molbechs skildring af hans
og Grundtvigs berømmelige fodtur til Dyssen i
september. Turen varede fra 6 morgen til 3 ef-
termiddag, en strækning på 4 mil, hvis vi skal
fortsætte skemaet fra almanakoptegnelserne.
Den indleder vel egentlig Molbechs vandrin-
ger i Danmark. Det er interessant at sammen-
ligne Molbechs nøgterne prosabeskrivelse af
det store oldtidsminde med Grundtvigs eksal-
terede asabejstrede digt "Gunderslev Skov".
For begge blev besøget en indvielse til deres
kommende gerning: historikerens og skjaldens.
Sluttelig bringer bogen "Skioldnæsholm 1809"
og "Vandring til Udleire og Værebros fortalt i
et Brev til P. Dons 1810."
"Ungdomsvandringer i mit Fødeland" er en

perle i vor topografiske litteratur. Den blev en
succes og blev hurtigt udsolgt. Den fik en fort-
sættelse: "Fragmenter af en Dagbog skreven
paa en Reise i Danmark 1813 / af Christian
Molbech. Kbh. Seidelin, 1815. Her tager Mol-
bech fra København til Frederiksværk, derfra
til Fyn og besøger sin mæcen gehejmekonfe-
renceråd Johan Bülow på Sanderumgård
("Sanderumgaards Have"), hvem denne anden
del af "Ungdomsvandringer" er tilegnet. Der-
efter rejser han over Odense til Jylland, hvor
ruten går fra Kolding til Skanderborg, Århus,
tilbage til Fredericia, igen over Odense til
Svendborg, så Langeland, Lolland og Falster
og hjem igen.

Molbechs to charmerende og veloplagte rejse-
bøger fortjente et optryk nu i 180-året for de-
res fremkomst. Der er så mange interessante
detaljer af værdi for topografisk, arkæologisk-
historisk, havekunst-interessererede, for naturel-
skere i det hele taget. De ville være velegnet til
at stikke i lommen på udflugter og ture i bil,
på cykle – eller til fods.

Kina i venteposition

Estrid Nielsen, f. Olsen (dim. 56), cand. phil. i kinesisk fra Københavns Universitet.

Hver gang jeg bliver bedt om en artikel angående en af mine studierejser, er jeg i tvivl om, hvad der kan have interesse for udenforstående. Jeg har i 80'erne gjort fire rejser til Kina. Tre af dem med langvarige ophold. Ingen af rejserne var turistture. Og lysbilleder... Nåja, de har også mest været til fagligt brug. Første rejse i 1981 var delvis privat, idet jeg er født i Liaoning-provinsen nær den koreanske grænse. Kom til Danmark efter krigen for at gå i tredje mellem. Men efter min hovedfags-eksamen i kinesisk 1984 har jeg foretaget tre rene studierejser. I 1985 drejede det sig om de religiøse samfund inden for den del af Liaoning-provinsen, som jeg altid har kendt. Især

de kulturelle relationer mellem danske og kinesere, en fortsættelse af mit universitets speciale. I 1987 gjaldt det San Yu Gymnasium og Planteskole. Skolens betydning for lokalbefolkningen og for egnens planteavl. Den afsluttende rejse i 1989 handlede om Chongzheng, pigeskolen i Dagushan, og især om danskernes indflydelse på kvindernes forhold.

Bortset fra korte, skriftlige rapporter om disse emner har jeg ikke offentliggjort undersøgelserne på normal vis. Det skyldes alene de politiske forhold. Og jeg er bestemt ikke alene med dette problem. Men jeg har valgt hensynet til kammerater og venner, for hvem det ville være risikabelt at figurere med navns nævnelser, stillings- og stedbetegnelse.

I stedet er det blevet til en blanding af skøn- og faglitteratur. En ny bog "San Yu, historien om en danske kinesisk skole" udkommer i oktober dette år. Den siges at have interesse for skolefolk!

Min far var hortonom, og rejste ud som missionsær i 1927 på grund af et stillingsopslag. Hans sidste periode, fra 1948-1950, skyldtes en opfordring fra formanden for den lutherske kirke i området, en kinesisk præst. Kirken havde styret sig selv siden 1922, og var økonomisk uafhængig efter 1940. Man kan altså ikke beskyldte ham, eller nogen andre, for imperialismen, som nogle inden for folkekirken havde så travlt med under hele Mao-æraen. Dette var medvirkende til, at jeg valgte at studere danskernes virke herude. Danmark har aldrig haft kolonier i Kina. Og måske er netop Kina det første missionsområde, hvor danske ledere trak sig tilbage, såsnart en indfødt stod parat. Betegnelsen imperialist var en politisk etikette med forkert adresse på datidens dan-

ske missionærer. Og man kan høre den endnu. Men jeg kunne ønske, at folk, der beskæftiger sig med spørgsmålet, ville betragte hovedpersonerne ud fra samtiden. Det gælder al historisk forskning. At man må sætte sig ind i datidens sprog og tankegang i stedet for at falde hen i romantiske forestillinger og politiske slogans. Der er faktisk mere grund til at være på vagt i nutiden. Jeg har hørt bemærkninger som, at "Kirken skal gøres kinesisk!" Eller "Vi skal hjælpe med at gøre kirken kinesisk!" Men det skal "vi" netop ikke gøre. Den slags må man overlade til kineserne selv at finde ud af. Det var de gode til allerede ved dette århundredes begyndelse på de egne, hvor danskerne satte deres spor.

I efteråret 1989, og det gælder stadigvæk, ligger Kina politisk i en venteposition. I 1985 herskede der stor optimisme, og landet fik økonomiske zoner. Landbruget var overalt selveje eller på kontrakter. I 1987 begyndte prisstigningerne samtidig med dønninger efter vinterens studenterdemonstrationer. Nu er optimismen forsvundet. Arbejdsløsheden stiger, og med den vokser antallet af gadehandlere. Bønderne har i mange egne ikke fået penge for de produkter, de har solgt til staten. Det er også blevet sværere at få afsat sine varer på torvet. Og "når folk bliver fattige, må regeringen være dårlig!" Jeg kender en kone, der kom hjem fra torvet med halvt fyldte kurve. Hun

snublede over dørtrinnet og afleverede dette her: "Det er med politik som med diarréer, man bliver så forstyrret af det!"

Mange intellektuelle er desillusionerede. De politisk selvstudier efter arbejdstid er en plage. Tilværelsen kan føles ulidelig for lærere på alle niveauer. For de skal også undervise i de nye retningslinier og genoplive de gamle kommunistiske heltehistorier. Dette sker samtidig med den måske største revolution i Kinas nyere historie: Medierevolutionen. Radioer, båndoptagere, TV-apparater, TV-undervisning. Det er umuligt at skjule, hvad der foregår uden for landets grænser. Umuligt at gentage den fordommende indoktrinering.

I kirken i min gamle skoleby stod den gejstlige og verdslige kirkeledelse sammen om at fordømme studenterne på Tian'anmen-pladsen! De kristne var forbitrede. Men dette er, hvad der er sket over hele landet i 1989. Lederne takker Vorherre for hans bistand ved bekæmpelsen af oprøret. Men ledelse og menighed har ikke een og samme mening. Mange kristne samles både i kirken og i de, nu igen, illegale husmenigheder. Man er med begge steder. Det er adskillige præster også. Kineserne har i modsætning til os andre udviklet en overlevelseskunst, der vender op og ned på vestlige moralbegreber. Her spiller humoren en vigtig rolle. Og humor betyder magt i folkelig forstand. Vent bare og se.

Estrid Nielsen.

Indtryk fra Istanbul

Margith Sprotte, dim. fra Haslev Sem. i 1975, siden da ansat i Ringsted kommune. Underviser af fremmedsprogede elever (fortrinsvis tyrkiske) siden 1979. Fra 1984 ansat i kommunen som konsulent for området. Fik i oktober 1989 chancen for et studiebesøg i Istanbul arrangeret af det tyrkiske undervisningsministerium. I titelvignetten står der Margith.

Det var med stor spænding og forventning min kollega, Kirsten Agerlund fra Dagmarskolen og jeg sammen med 38 andre kolleger (1/4 tyrkiske modersmåls lærere) i oktober 1989 tog på kursus i Istanbul. Kurset var arrangeret af det tyrkiske undervisningsministerium og tilbød os af den tyrkiske ambassade med temmelig kort varsel efter almindelig dansk målestok. – Det skulle i løbet af 14 dage vise sig, at netop vaner og tankegang blev rusket godt op. At tingene er anderledes er ikke ensbetydende med dårligere – bare anderledes!!!

Vi blev indlogeret på en hotelskole i en af Istanbuls forstæder – 3 på hvert værelse. Istanbul har 8-10 mill. indbyggere og er meget tæt bebygget. Der mærkes derfor – selv i udkanten af byen – en stor forurening, og på grund af vandmangel var der kun åbent for vandet på bestemte tider i døgnet. Vi lærte meget hurtigt at tage chancen for at vaske hår, når det varme vand kom, og i øvrigt indrette os efter omstændighederne. Hvor er vi dog privilegerede/forkælede i vores hverdag!!! Fra vore vinduer havde vi udsigt over en af de større færdselsårer mod bycentrum. Hver morgen og aften var der store trafikpropper. Fra det tyrkiske undervisningsministeriums side var der lagt stor vægt på en højt kvalificeret undervisning alle hverdage fra 8.30 til 13.30. Dygtige professorer var hentet langvejs fra for at indføre os i Tyrkiets historie, religion, samfunds- og skolesystem samt udvandrernes problemer. På trods af disse underviseres høje uddannelse underviste kun en enkelt på tysk, de øvrige måtte tolkes. Vi fik mange gode informationer, men selve undervisningsprocessen var nok endnu mere lærerig. Vi, der er vant til, at en succesrig læresituation er afhængig af AV-midlernes funktionsdygtighed, god plads, præcision m.v., fik oplevet, at man kan mørkelægge med forhåndenværende midler, at vi måtte rykke sammen for at være der, og at tiden må styres af situationen og ikke omvendt. Fra selve foredragene tog jeg en sætning med mig, som jeg synes er meget vigtig, når man skal arbejde med flere kulturer. Vor professor i religion sagde således: *Selv om to kulturer er forskellige, bør vi kunne mødes i kærlighed og respekt.* Om eftermiddagen tog vi på ekskursioner til

forskellige skoler. Der var kun arrangeret få besøg, da vi ankom; men snart vovede vi ikke at foreslå mere, for vore værter forsøgte at opfylde alle ønsker, og snart var skemaet for alle 14 dage fyldt godt og grundigt ud. Vi besøgte flere forskellige skoler, både grund-, mellem- og gymnasieskoler. Skolesystemet består af en 5-årig grundskole, en 3-årig mellemskole og 3-4 årig gymnasieskole/fagskole, dertil kommer børnehaveklasse. De fem års grundskole har været obligatorisk i mange år, og de 3 års mellemskole er i færd med at blive det nu, men endnu ikke gennemført alle steder. Alle steder oplevede vi hjertelige, gæstfri og udadvendte lærere og elever. På en landsbyskole – bygget i 1989 og ikke særlig landsbyagtig – ventede eleverne endda en time efter skoletid for at tage imod os. Alle vegne bar skolerne præg af en hastigt ekspanderende by – fra 30 til 60 elever i klasserne – i grundskolerne ofte både formiddags- og eftermiddagshold – men omsorg og hensyntagen var det indtryk, vi gik derfra med. Vi oplevede også flere indlednings-/afslutningscermonier på skolerne. Hele skolen samledes foran Atatürks (det moderne Tyrkiets grundlægger) buste, hvor der var stilhed for Atatürk, nationalsang og fælles recitation af læresætninger. Vi oplevede skolesystemets rammer som meget anderledes end vore; men samtidig, at der ikke kun findes en sandhed omkring undervisning. Vi kunne fuldt ud tilslutte os et citat fra en af de lærere, vi mødte. Hun sagde: *Knyt først venskab med barnet, derefter kan vi behandle.*

Ud over selve undervisningen fik vi lov at lege turister både officielt og på egen hånd. Som undervisningsministeriets gæster fik vi set det gamle Osmannerriges (1453-1923) flotte byg-

ninger; *Topkapi*, det gamle sultanpalads, der nærmest er en hel by; *Dolmabahce-paladset*, 600 m langt, bygget med helt ufattelige rigdomme midt i 1800-tallet for at modernisere sultanens forhold; *Safiya-moskeen/kirken* der blev bygget, mens vi her i Norden endnu ikke var nået til vikingetiden; *Den Blå Moske*, hvor der solgtes masser af souvenirs, og hvor turisterne trængtes om sidedøren i en stank af sure tæer (jeg tænkte på Jesu besøg i templet, hvor han væltede de handlendes boder). Vi oplevede også en sejltur på *Bosperus*, et meget gammelt *bibliotek* med de gamle arabiske skrifter (det latinske alfabet blev først indført med Atatürk i 1920'erne), de gamle underjordiske cisterner (Istanbul har altid haft problemer med vandforsyningen!) og midt gennem byen ses endnu rester af romertidens *akvædukter*.

I vor tid på egen hånd fik vi naturligvis besøgt både det lokale handelsområde og i bycentrum bazaren, der var bygget allerede omkring 1500-tallet. Vi lærte at forstå lidt tal og prutte om priserne, og vi overvandt os selv og smuttede over vejen i trafikmylderet, selv om vi fandt det risikabelt – efter islamisk tankegang skulle der ikke være noget at frygte, vi lever så længe Allah vil. Vi oplevede roen omkring strikkende mødre, legende børn og klukkende høns kun 2 minutter fra et af byens trafikknudepunkter, og vi så håndværkere omkring en smøg og en snak i et kvarter med 400 år gamle træhuse. Vi oplevede en by/et samfund i brydning: arabisk/vestlig, islamisk/sekulariseret, traditionel/modernistisk, europæisk/asiatisk. Alle disse modsætninger blev nok bedst illustreret ved et gadebillede, hvor vi i samme fodgængerovergang så tre kvinder: en klædt i

cowboybukser og sweater med løsthængende hår, en klædt i kjole og trøje med tørklæde på hovedet og en hyllet i den islamiske sorte kvindedragt, chadorén. Min stærkeste oplevelse havde jeg en sen eftermiddag, hvor jeg sammen med to andre kvindelige kolleger gik ned for at se en lokal moske. Det var efter arbejdstid, folk beredte sig til bønnen ved fodvask. Da vi fornemmede, at der snart ville blive kaldt til bøn, ville vi gå igen; men blev inviteret indenfor. Vi tog tørklæder på og skoene af og kunne således få lov at gå ind. Her i dette simple, lokale gudshus følte vi en helt anden andagt og stilhed end i de store turistattraktioner. Samtidig var det tankevækkende, at de i sådan en

hellig stund alligevel inviterede os, der i deres øjne er vantro, indenfor. Jeg gik derfra med to tanker i mit hoved: *Hvor og hvornår oplever vi en sådan andagt i vore kirker? Og hvornår får vi lært at være lige så gæstfri mod fremmede i vort samfund?*

Hvad vi oplevede på denne tur, havde vi ikke kunnet lære hjemme i Ringsted; men konkret at sige, hvad vi har lært er umuligt. Vi fik flyttet rundt på vore holdninger og aflivet nogle fordomme. *Vi oplevede, at tilværelsen har mange muligheder, og at den måde, vi i vort samfund udnytter dem på, ikke nødvendigvis er den eneste rigtige.*

Stockholm 1990

På udveksling med Stockholms Lærerhøjskole

Haslev Seminarium er det første seminarium i Danmark, som har sendt 2 lærere afsted på udveksling med lærere fra Högskolan for lärrotutbildning i Stockholm. Udvekslingen sker i projekt Nordplus' regi.

I denne første etape af udvekslingssamarbejdet, blev det lærere fra fagene idræt, drama, musik og formning, som fik muligheden for at være gæst/underviser og skyggelærer hos kolleger ved det andet lands seminarium. Vi håber meget, at flere fag og kolleger får samme chance siden.

De 2 lærere fra Haslev – Bente Ege Antonsen /idræt og Birgitte Grøn /formning var i Stockholm i henholdsvis 14 dage i august og 14 dage i september. Samtidig bør det også nævnes at 2 af vore studerende Anne Olsson og Dorte Lindegård Madsen er studerende ved Högskolan for Lärrotutbildning i 3 måneder, siden forventes det at 2 af deres studerende kommer til Haslev Seminarium i tilsvarende tidsrum til foråret.

For en formningslærer blev det en dejlig og fin oplevelse at se det særlige og det fælles i faget behandlet så dygtigt, som vore 2 svenske kolleger, Birgitta Charler og Catharina Elsner, gjorde.

Hos Birgitta var temaet i disse 14 dage mennesker, kunst og arkitektur. Den svenske læreruddannelse er meget anderledes sat sammen end den danske. Hvor vi har et fag 2-4 timer

om ugen kontinuerligt over nogle år, har man i Stockholm periodelæsning hvor man koncentrerer sig om få fag i 5-6 uger (f.eks. idræt og formning). Man læser 6-8 lektioner om dagen i 2 dage om ugen i samme fag. (ex. bild) – en dag med selvstudium og 2 dage med andet fag (ex idræt). Forud for de 2 uger, hvor jeg (Birgitte Grøn) var med i arbejdet, havde holdet besøgt Gamla Stan og der fundet og valgt motiver ud fra temaet arkitektur og udsmykning. De studerende havde tegnet skitser, som så hjemme i bildafdelingen blev bearbejdet til tegninger, grafik, akryl- og farvestiftmalerier, relieffer og rumlige former i pap m.m. Hele forløbet afrundedes fredag med en flot udstilling og evaluering.

Efter en sådan bloklæsning kan der gå 1/2 år inden fagene atter berøres, hvilket vi synes har både positive og negative sider. Vi ser nok mest negativt ved denne form, det gjorde de svenske lærere og studerende også. Positivt finder vi at koncentrationslæsning og fordybelsen i få fag over 5-6 uger kan give fine resultater, men risikoen for at det lærte går i glemmebogen er stor. Desuden finder vi det negativt, at der ikke er mulighed for den faglige modningsproces strakt over hele året plus

manglende mulighed for at bygge videre og trække linier fra det forgående, så det bliver en fortløbende udviklingsproces. Det er faktisk umuligt at få det fulde udbytte af 5-8 timer dagligt i samme fag både for studerende og lærere. Og et sådant modulsystem begrænser indholdet og valgmulighederne, fordi det faglige skal nåes indenfor den afmålte periode. Der er 100% mødepligt hele studiet igennem. For idræts vedkommende var det en stor oplevelse at få lov til at deltage i Goran Melander's friluftaktiviteter. På et møde i maj havde vi aftalt, at det primært var dette emne, så jeg (BA) og Anne (studerende) fik lov til at tage med tilvalgholdet en uge på overlevelsestur i fjellet 100 km nord for Åre og Østersund ved Hotagen, hvor vi vandrede efter kort og kompas uden stier, over fjeld, birkekrat og gennem sump langt fra den civiliserede verden; fuldstændig afhængig af det medbragte telt, tøj og proviant; ingen muligheder for at supplere. Var nogen kommet til skade, havde det været mindst en dagstur vandring, inden man havde kunnet få fat i en helikopter. Vi havde 2 garvede "fjellgubber" med på henholdsvis 62 og 72

år, så de kendte området som deres egen bukselemme, så det var levende kulturhistorie, vi fik præsenteret. Det var en meget stor oplevelse, og det var en fantastisk start for os begge på vores ophold i Sverige.

Den sidste uge deltog jeg i undervisningen i Stockholm, hvor jeg nåede at være med til idræt og leg for de mindste og oplevede meget stor overensstemmelse mellem vores og deres måde at tænke i idrætsundervisning på, hvad der er væsentligt. Desuden nåede jeg at deltage i et par timer med pæd. dramaundervisning og 3 dage i skoven med et tværfagligt forløb med idræt og biologi. Alt ialt en spændende og indholdsrig uge.

Det har været udbytterigt og spændende at være en "fremmed" i et andet uddannelsessystem, i et andet land. Vi håber begge og er positivt stemt for, at dette samarbejde nu kan forsætte og viderudvikles, både med hensyn til at undervise hos hinanden og med henblik på et evt. nyt samarbejde med Kristiansstads Lærerbøgskola, som har forespurgt Haslev Seminarium om et lignende samarbejde.

Birgitte Grøn og Bente Ege Antonsen.

Vignetter: Brigitte Grøn.

Ny læreruddannelse på vej.

Her i efteråret 1990 fremsætter undervisningsminister Bertel Haarder i folketinget lovforslag om en ny læreruddannelse. Lovforslaget vil ifølge ministeren lægge sig tæt op ad den betænkning, som det af ministeren nedsatte læreruddannelsesudvalg afleverede i juni måned.

Den nuværende læreruddannelseslov er fra 1966, så der er ikke noget mærkeligt i, at loven efter næsten 25 år trænger til en revision. Der er siden 1960'erne sket store ændringer samfundsmæssigt og kulturelt. Det kommer til udtryk på mange måder, bl.a. i ændrede familiemønstre og i en massiv påvirkning af børn og unge fra TV og andre medier.

Folkeskolen har ændret sig både indholdsmæssigt og med hensyn til struktur, arbejds- og samarbejdsformer, og lærerens opgaver har som følge af disse forandringer ændret sig, således at kravene til såvel lærerens faglige dygtighed som til lærerpersonligheden er øget.

Læreren må i dag være i stand til at påtage sig omsorgs- og klasselæreropgaver, som tidligere var mindre påkrævede. Skole-hjem samarbejdet bliver i denne sammenhæng noget overordentligt centralt.

Skolen og dermed lærerne har altid haft som opgave at føre børnene ind i det kulturgrundlag, som er en nødvendig forudsætning for udvikling af deres identitet og deres forståelse for andre mennesker og kulturer. Nødvendigheden af denne opgave synes imidlertid mere på-

krævet end nogensinde. Vi taler i disse år om rodløse unge, om samfundets værdikrise og om unge uden pejlemærker. Også i forbindelse med dette arbejde er lærerpersonligheden i focus.

Skolens arbejde med tværfaglige emner og med samfundsrelevante problemfelter som f.eks. ligestilling er i udvikling, og også her stilles der krav til læreren om stor faglig dygtighed samt om fleksibilitet med hensyn til samarbejde og arbejdsformer.

De ovenfor nævnte overvejelser har været centrale i læreruddannelsesudvalgets arbejde. Hertil komme overvejelser udsprunget af en af udvalget igangsat undersøgelse af den nuværende læreruddannelses funktion. Undersøgelsen blev lagt i hænderne på lektor lic.phil. Bo Jacobsen, og den forelå i marts 1989 med rapporten: "Fungerer læreruddannelsen? – en undersøgelse af 1966-læreruddannelsesloven, belyst ud fra den uddannede folkeskolelærers situation."

Undersøgelsen peger bl.a. på de problemer, der er i forholdet mellem det faglige og det pædagogiske i læreruddannelsen. Derudover viser den, at der er problemer i forholdet mellem det teoretiske på seminariet og det praktiske i skolens hverdag. Som noget positivt peger undersøgelsen på det værdifulde i liniefaguddannelsen. Det fremgår klart af undersøgelsen, at såkaldt "menneskelige kvalifikationer" prioriteres højt som baggrund for en lærers arbejde. I det følgende skal gives nogle korte rids af forslaget til ny uddannelse.

Forslaget til ny læreruddannelse

Den nye læreruddannelse bliver ifølge betænkningen delt i en 1.del og en 2.del af hver 4 semestres varighed. På 1.delen ligger de fælles- og grunduddannelsesfag vi kender i dag, dog med enkelte ændringer. Samfundsfag udgår som selvstændigt fag, men kommer til at indgå i et nyt tværfagligt studieområde med titlen natur og samfund. Det skal omfatte de traditionelle orienteringsfag biologi, geografi, historie, fysik/kemi og altså samfundsfag. Formålet med studieområdet er at øge de studerendes kendskab til naturfaglige og samfundsfaglige emner med henblik på un-

dervisning i folkeskolen. Arbejdet skal dels omfatte tværfaglige emner, dels faglige forløb inden for nogle af de enkelte fag.

En anden nydannelse på 1.delen er det praktisk-musiske område, hvor de studerende i fremtiden skal vælge 2 ud af fagene idræt, musik og billed- og brugskunst. Billed- og brugskunst er et nyt fag, der rummer centrale elementer fra de to "gamle" fag formning og håndarbejde. Også i det praktisk musiske område indgår der et obligatorisk tværfagligt forløb, der som noget nyt *skal* omfatte drama. Faget undervisningslære forsvinder som selvstændigt fag. Stofområdet indgår dels i faget pædagogik på 1.delen, dels i faget didaktik på 2.del.

Praktikken styrkes timetalsmæssigt, ligesom samarbejds mulighederne mellem fag-fag, pædagogik og praktik forbedres. Denne såkaldte

treklangstænkning kan komme til udtryk på 1.delen i to nye obligatoriske temaer: "Klasse- lærerens arbejde", og "begynderundervisning". Treklangstænkningen er en del af fundamentet i forslaget til ny uddannelse.

Uddannelsens 2.del kommer til at omfatte 2 liniefag, det pædagogiske speciale, didaktik og praktik. Liniefagene får et øget timetal for at give bedre mulighed for et dybtgående arbejde med fagdidaktiske problemer. Treklangstænkningen kommer her til udtryk i et foreslået

samarbejde mellem liniefag, didaktik og praktik vedrørende eksamensgrundlaget i didaktik. Sammenfattende kan man sige, at udvalget i forslaget til ny læreruddannelse fastholder princippet om, at dansk læreruddannelse bør være en enhedslæreruddannelse samtidig med at man styrker lærerens faglig kompetence, ikke mindst på liniefagsområdet.

Else Marie Schouborg
medlem af LU-87.

Hvordan Gudrun fik nyt navn

Gudrun Jøssing, f. Jensen (dim. 57). 1957 lærer Roskilde. 1963 tale-, læse-, høre-pæd.eks. 1963-73 konsulent henhv. Roskilde, Bornholm, Sorø, Grønland (hele øen). Siden 1973 tale-, høre-kons. skolepsyk. kontor Svinninge.

I mit arbejde for Taleinstituttet i Vestsjællands amt møder jeg tale- og høre-konsulent Gudrun Jørsing adskillige gange i løbet af året i embeds medfør, og altid er hun gevaldig solbrændt og har lige været ude på en længere ferierejse, – de seneste år gentagne gange til Gambia, hvilket en dag fik mig til at spørge, hvad der trak så meget i hende netop der. Det viste sig, at Gudrun i 1988 som almindelig turist havde besøgt en lille nyoprettet døveskole i Serekunda og var blevet rystet over de betingelser, man måtte drive skolen på.

Skolen var da på 40 elever, og man havde langt over 100 på venteliste. Der var stor mangel på selv almindelige undervisningsmaterialer, og helt galt var det med høreteknisk udstyr.

Gudrun citerede Dronning Margrethe: ”Det er ikke hvad vi er, men hvad vi er for hinanden, der tæller”, og så gik hun i gang med at skaffe udstyr og penge til skolen i Gambia.

Hun fik materialer til sprogopbygning foræret fra Lego, og med gode venners hjælp havde hun snart skaffet 400 kg. beklædning, legetøj og brugt teknisk udstyr.

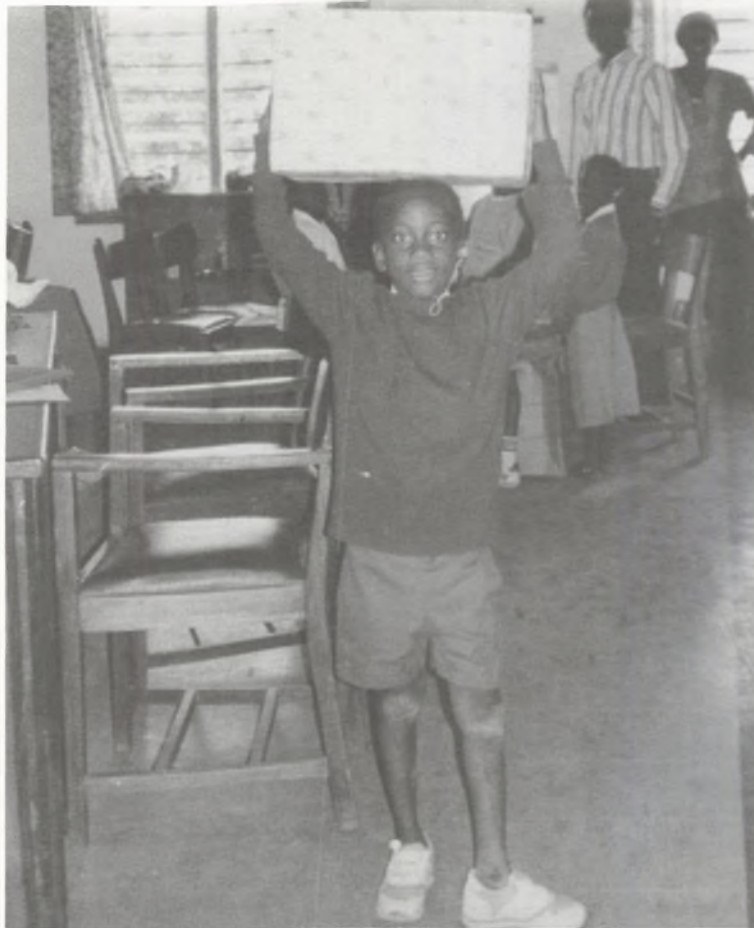
Kun et halvt år efter var hun tilbage i Gambia med udstyret, godt hjulpet af Spies Rejser, der havde ladet hende tage de 400 kg. med som gratis ”håndbagage”.

Da skolens leder var alene om at have høre-pædagogisk og teknisk viden, besluttede Gudrun at hjælpe med til at få uddannet yderligere en af skolens lærere.

Med brug af al sin ikke ringe charme lykkedes det hende at få flyselskabet til at tage den pågældende med til Danmark på fribillet og at få Lions Club i Valby til at stå som sponsor for ham under hele uddannelsesperioden her, idet læreren, Daniel, havde fået orlov uden løn og var helt uden midler til at klare sig for.

Daniel blev uddannet grundigt på Bispebjerg Hørecentral, og blev så sendt hjem til Gambia med yderligere 140 kg. ”håndbagage”.

I mellemtiden havde Gudrun skaffet midler fra bl.a. Rotary og en række fonde til indkøb af en del nyt undersøgelses- og forstærkerudstyr, ligesom hun havde fået foræret en del brugt høreudstyr fra forskellige skoler. Med i sine nu 700 kg. ”håndbagage” havde hun desuden batterier, kuglepenne, fodbolde og 70 julegaver,

for antallet af elever var nu øget til 70, og ingen af dem havde nogensinde tidligere prøvet at få en julegave.

Ved denne lejlighed var det, at Gudrun fik sit nye navn "Awa", der betyder Eva og altså alle børnenes stammomder.

Navnet var tilmed ens på alle de 9 anvendte stammesprog og meget lettere at mundaflæse end Gudrun, så derved blev det.

Gudruns næste mål er at kunne hjælpe med til skolens videre udbygning til samtidig at omfatte en kostafdeling, så også hørehæmmede børn ude i distrikterne kan få tilbud om undervisning.

Imidlertid betyder flere elever også stadig nye behov for undervisningsmateriel, tøj og høreapparat.

Såfremt nogle blandt læserne skulle have lyst til at støtte skolen i Gambia økonomisk eller med undervisningsmateriel, kan man skrive til Gudrun Jørsing på postboks 36, 4520 Svinninge.

Frank Johansen.

Gudrun beder i øvrigt redaktionen videregive til læserne, at hun for tiden har specielt behov for brugte håndsymaskiner og brugt håndværktøj.

Årsberetning for undervisningsåret 1989/90.

Efter anmodning fra redaktionen nedkortes årsberetningen denne gang til et minimum. Jeg vælger derfor at tage hovedpunkter frem i summarisk form:

Seminariesituationen: Efter det dramatiske forløb i 1988/89, hvor seminariet var truet med nedlæggelse, men blev reddet af dels egne gode kvaliteter, dels ved stærk og værdifuld indsats udefra, har vi haft en periode med nogen udпустning, men i stadig højere grad en konsolidering efter dysten.

Det er i den forbindelse vigtigt for os at få sagt, at det samarbejde, Folketinget pålagde os, med Frederiksberg Seminarium foregår i en særdeles god ånd og til nu har kunnet løse alle problemer på fredelig vis. Samarbejdet med lærerne fra Frederiksberg Seminarium virker også inspirerende i en tid, hvor personfornyelse i lærerkredsen er udelukket.

Samtidig er det en stor inspiration, at opnormeringen til tre spor giver flere studerende i huset – nu 268 lærerstuderende og 89 eksterne – og ikke mindst at de rekrutteres fra en ansøgerskare, som er stigende: 1989 254 ansøgere ialt, heraf 77 primære, 1990 310 ansøgere ialt, heraf 87 primære. Vi finder her en bekræftelse af, at den politiske beslutning var rigtig, at lade Haslev Seminarium fortsætte sit uddannelsesarbejde.

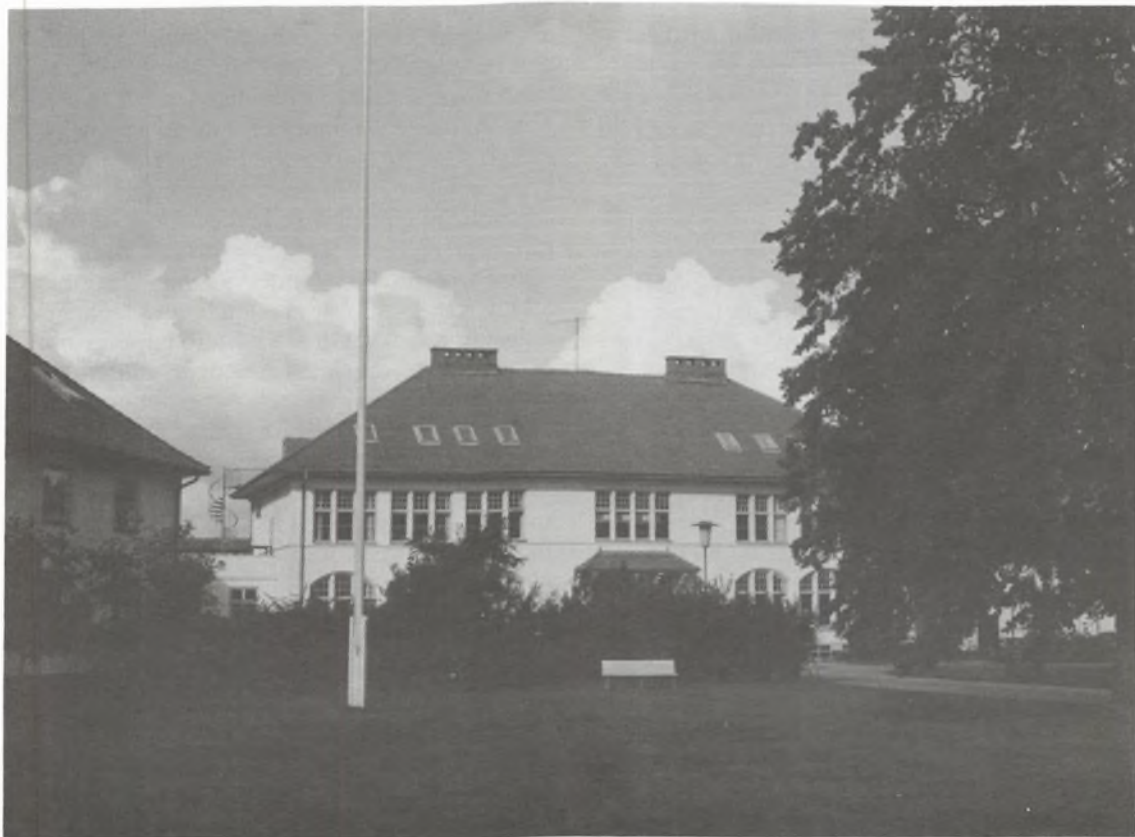
Undervisningsministeriets fortsat fremadskridende besparelser virker til gengæld tyngende.

Som de er planlagt på seminarieområdet frem til foreløbig 1994, betyder de en ændring af lærer-studenterrationen fra godt 8 studenter pr. lærer i 1988 til godt 12 i 1994, altså en ”produktionsforbedring” på ca. 33%. Det er klart, at så kraftig en besparelse kræver store ofre blandt lærerne og heller ikke kan undgå at have nogle mindre behagelige virkninger for de studerende. Haslev Seminarium har imødegået situationen ved at samlæse en række liniefag mellem to årgange. Det betyder flere studerende pr. liniehold, i nogle tilfælde en fordel, i andre at man er rigeligt mange, hidtil dog uden uovervindelige problemer.

Undervisning: Seminariet foretager fortsat en række udviklingsarbejder. Lærergruppen omkring udvikling af miljøundervisning gennem oplevelsespædagogik er i en evaluerings- og rapporteringsfase. Et forsøgsprojekt om fagsamarbejdende temaundervisning i ”Natur, teknik, samfund” har gennemløbet planlægningsfasen og skal til at realisere undervisningen. Den tværsektorielle sundhedsundervisningsgruppe arbejder støt. Arbejdet under Folkeskolens Forsøgsråd, hvor seminariet og øvelsesskolen udveksler elektronisk post med Westminster College i Oxford omkring en række faglig opgaver forløber godt trods en række tekniske vanskeligheder. I forlængelse af dette er en aftale kommet i stand med Westminster College om at lærere derfra skal være ”skyggelærere” hos os for at se vort mere demokratiske lærer-studerende forhold i funktion. En udveksling af lærere og studerende med Högskolan för Lärarutbildning i Stockholm er i gang under Nordplus, Nordisk ministerråds udvekslingsprogram, og søges fortsat i 1991. I erkendelse af den stigende

flerkulturelle situation i skolen søger gruppen omkring indvandrerlærerundervisning at transformere sine kursuserfaringer til klasse-læreruddannelsen. I ministeriets regi er et kvalitetsudviklingsprojekt om lærerstudiets begyndelse under afvikling og rapportering. Fle-

re andre tiltag kunne nævnes, men hensynet til pladen tillade det ikke. Konklusion er let at drage: Trods besparelser og andre belastninger er Haslev Seminarium et frodigt læreruddannelsessted med mange avancerede tiltag til fordel for vores læreruddannelse. *Johs. Honoré.*

Nyt fra seminariet og årgangene

P. Hammer Jacobsen, 80 år.
Ellen Schou Hansen, 80 år.
Torben Søborg, 60 år.
Jens Arne Jensen, 50 år.
Eivind Nørby, 50 år.
Agnete Krogsgaard, 50 år.

Anders Bjørnvad (-50) fik d. 16. aug. 90 af den britiske ambassadør på "Bernstorffshøj" overrakt den fornemme "Order of the British Empire" for sit mangeårige fortjenstfulde arbejde med at registrere faldne allierede flyvere over dansk område under 2. verdenskrig, et arbejde, der er nedfældet i 4 bøger.

Ingvard Skov-Jørgensen, der de senere år på verdensplan har arbejdet med handicapsspørgsmål blev på en generalforsamling i Madrid okt. 89 udnævnt til æresmedlem af "Rehabilitation International". På sin 75 års fødselsdag d. 11. nov. 90 fik han ved en reception overrakt et festskrift udgivet på Dansk Psykologisk Forlag. Festskriftet giver et bredt og varieret billede af Skov-Jørgensens lange og mangesidede virke nationalt og internationalt, og det beskriver en undervisningshistorisk epoke skrevet af personer, der sammen med Skov-Jørgensen har været med til at forme området.

Peder Agersnap (-63) og *Bjarne Nielsen* (-70) havde maleriudstilling af egne værker på seminariet aug.-sep. i år.

Elsebeth Philipsen (-70), Bangkok, talte på udlandsdanskernes vegne ved Dansk Samvirkes 50. Sommerstævne på Kronborg d. 23. juni i år.

Elevforeningens legat 1990

Legatportionen for 1990 tildeltes Anders Gra-versen, Haslev, søn af Jytte og Theodor Gra-versen (61).

Gensyn efter 10 år

Vi blev uddannet fra Haslev Seminarium i 1976 og så ikke hinanden før efter 10 år, hvor et par af os fik lyst til at se, hvad "det virkelige liv" havde gjort ved de friske unge lærere, der sprang ud i Folkeskolen og lignede for alle de mange år siden, og om vi stadig havde noget at snakke om.

Det havde vi!!!

Og vi var stort set enige om, at vi havde klaret de 10 år fint.

Det blev alle tiders dag. Og den sluttede med en aftale om at holde "overlærerfrokost" til trøst for den tunge – støvede titel.

Det blev også en succes. Vi kunne stadig bevæge kæbeben såvel som andre ben.

Vi skal ses igen i 91 og glæder os. Derfor kan vi varmt anbefale andre at tage samme initiativ. Det er noget af et detektivarbejde første gang, men det er det værd.

Elisabeth og Liselotte,
hold 5.

PS! En hilsen til alle os, der begyndte i 72.

Se 76'erne på næste side.

Elevstævne på Haslev Seminarium 1991

Der indvarsles hermed til elevstævne og til ordinær generalforsamling på Haslev Seminarium fredag d. 15.3. 1991.

Elevstævnet starter med et foredrag på seminariets lærerværelse fra kl. 15-16, hvorefter generalforsamlingen afholdes med dagsorden i henhold til lovene.

Efter tur afgår fra bestyrelsen Frank Johansen og Gudrun Flye Jensen. Ekstraordinært afgår Helge Andersen efter fraflytning fra området. Endvidere skal der vælges en ny suppleant til bestyrelsen.

I denne sammenhæng ser bestyrelsen gerne, at medlemmerne indsender kandidatforslag, ligesom andre forslag til bestyrelsen selvfølgelig er velkomne.

Årsstævnet afvikles samtidig med det årlige volleyball-stævne for nuværende og tidligere studerende, og vi mødes til fælles spisning og aftenfest efter afslutningen på generalforsamlingen.

Nærmere oplysninger om betingelserne for at kunne deltage i boldstævnet kan fås ved henvendelse til Bente Antonsen, Hyrdehøjen 11, 4690 Haslev, tlf. 56 31 34 65.

Deltagere i generalforsamlingen som måtte ønske også at deltage i spisningen, bedes tilmelde sig til undertegnede på tlf. 56 31 45 38 senest 1 uge før generalforsamlingen.

Frank Johansen, fmd.

Ny redaktør for årsskriftet

Årsskriftets hidtidige redaktør, Helge Andersen, har efter at være flyttet til Melby i Nordsjælland ønsket at udtræde af bestyrelsen og at forlade posten som redaktør for elevforeningens årsskrift.

Bestyrelsen har accepteret Helge Andersens fratreden, og man har indtil førstkommande generalforsamling valgt at nedsætte et redaktionsudvalg bestående af Thanning, Bent Schmidt og formanden, suppleret med et nyt ansigt i denne sammenhæng, Jakob Zeuthen, som vil være ansvarshavende redaktør for denne udgave af årsskriftet.

Jakob Zeuthen er udgået fra seminariet i 1976, og har siden været ansat ved skolevæsenet i Ringsted, hvor han især har arbejdet med dansk og skolebibliotek.

Disse interesseområder har resulteret i dels et par artikler i tidligere årsskrifter og dels bøger om brug af skolebiblioteket, samt i år bogen "Læs tegneserier med.." på Grafisk forlag. Bestyrelsen ønsker at takke Helge Andersen for hans arbejde som bestyrelsesmedlem og redaktør. Helge Andersen har stået for 10 årsskrifter af meget høj kvalitet i såvel indhold som udseende, hvilket har været meget påskønnet blandt foreningens medlemmer og blandt de mange venner af Haslev Seminarium, som modtager årsskriftet som hilsen fra vort seminarium.

Frank Johansen, fmd.

Jubilæer

I 1990 har der som tidligere år været sammenkomster i mindre egnsgrupper eller klassevis forskellige steder i landet udover de følgende refererede jubilæumsstævner. Der var stort fremmøde fra alle egne af landet og også fra udland, f.eks. Else (-50) fra Frankrig og Karoline (-65) fra Sydamerika.

50 år

Årgang 40 mødtes d. 23. maj til frokost på seminariet, hvor de var sammen med rektor Honoré og H. P. Hebjørn. Eftermiddagskaffen blev indtaget på Villa Gallina. En vellykket sammenkomst.

45 år

Man samledes på seminariet kl. 11 sammen med fru Østersø, Hebjørn og Thanning, fik noget at vide om seminariet i dag og besøgte flere af lokalerne. Kl. 13 var der frokost på Villa Gallina i fortsat hyggeligt vennelag.

40 år

40 års jubilæet d. 26. maj begyndte med frokost på seminariet sammen med Hebjørn og Thanning. Enhver fortalte kort om deres liv og virke. Sammenkomsten sluttede med kaffebord på Villa Gallina. Der blev sunget mange sange efter et sanghæfte med lejlighedssange fra semtiden. Fornøjeligt samvær og stor gensynsglæde.

35 år

1955ab fejrede deres jubilæum fra fredag aften d. 16. juni til følgende søndag eftm. på Lerbjergcentret ved Hvalsø. Samværet var præget af fint fællesskab. Foruden at tage småture i omegnen var man lørdag eftm. til kaffebord hos Gunhild og Harry i Haslev, hvor man mødtes med Hebjørn og Thanning. Søndag fm. bragte en deputation en blomsterhilsen til rektor Brøndbjerg på sygestuen i Ringsted. Der var personlig underskrift fra alle deltagere. Glæden var stor ved hjemkomsten, da de udsendte kunne fortælle, at deres gamle rektor havde givet kommentar om hver eneste af underskriverne.

25 år

65a holdt jubilæum d. 1. sept., havde hovedkvarter hos Knud Holm i Holme Olstrup, hvor man nød både frokost og middag. Om eftermiddagen var man på seminariet et par timer, hvor Bent Schmidt fortalte om seminariets hverdag. Ved en rundgang lød der mange lovord om seminariets skønhed og dets moderne undervisningsfaciliteter.

25 år

65b festede på Menstrup kro ved Næstved d. 26. maj. Man mødtes til kaffe om eftm., fik en god middag og fortsatte samværet til ud på aftenen. Fornøjeligt samvær og manganen et "Kan du huske?"

25 år

Studenterklassen fra årg. 65 mødtes d. 4. aug. på seminariet. Fremmødet var præget af, at det jo også var sølvbryllupernes tid, og at nogle havde fundet det betimeligt at fejre slige fester på samme dag og tilmed invitere nogle

af de potentielle jubilarer med til festen.

Snakken gik så lystigt fra første øjeblik, at rundturen på seminariet måtte kortes af, men alle, der ikke tidligere havde oplevet de "nye" seminariebygninger, var dybt betaget af arkitekt Exners smukke arkitektur.

Ved kaffebordet hos Lis og Frank sluttede Thanning, Switzer, Nina Jensen og fru Gylling sig til selskabet, og vi havde nogle hyggelige timer sammen, inden aftensmåltidet, der i den smukke sommeraften kunne nydes på terrassen foran Villa Gallina.

Aftenen sluttedes hos Lis og Frank, og vi var enige om, at der ikke skulle få lov at gå 25 år, før vi igen mødtes.

Mindeord

Fhv. pedel Viggo Hansen

Seminariets pedel 1944-66 døde 27. juni 90, 91 år gl. Som nyansat pedel oplevede han seminariets beslaglæggelse af besættelsesmagten og måtte med sin familie flytte ud i byen for en tid. Sammen med sin hustru Anna udførte han et dygtigt praktisk arbejde i seminariets tjeneste. Hans uforfalskede sjællandske sprog vil aldrig glemmes af dem, der mødte ham.

Han og hustruen fik rige pensionistår i lejligheden på Bregentvedvej. De var flittige kirkegængere, tog aktivt del i Indre Missions og Sudanmissionens arbejde. Hjemmets gæstfrihed var stor. Mange fra deres tid på seminariet kom på besøg, og det var værdifulde samtaler, man kunne få med Viggo, som altid sagde sin mening rent ud om samfundsforhold og kristenliv, og hans livssyn var præget af glæde og taknemmelighed. De sidste par år var parret på plejehjem. Søn: Vilhelm dim. H.S. 63.

A. C. Andersen (-17)

Andersen døde 31. okt. 89, 95 år gl. Han var fra Hedensted og lærer i Kolding, indtil han og hustruen, dim. H.S. 17, i 33 blev ejer og bestyrerpar af Vamdrup Realskole. Skolen var præget af kristen holdning og dygtig undervisning, og det nationale blev højt prioriteret i skolen

ved den gamle landegrænse. Andersen havde mange tillidsposter, var f.eks. mangeårig fmd. for Venstre på egnen og var stifter af LYM i Vamdrup. I 69 bosatte de sig som pensionister i Kolding. Adskillige elever fra Vamdrup Realskole fik senere læreruddannelse på Haslev Sem.

Valdemar Rasmussen (-24)

Rasmussen døde febr. 90, 88 år gl. Han og hustruen Anna, dim. H.S. 25, var begge fra Haslev. I sin ungdom var Rasmussen en kendt fodboldspiller både på seminariets og byens hold. Fra 1931 til pens. i 69 var han den respekterede og dygtige leder af Herfølge skole, som i de år voksede fra en lille landsbyskole til stor centralskole. Hans og hustruens hjem var samlings- og inspirationssted for lærerkollegiet. Som pensionister bosatte de sig i Haslev, hvor hustruen døde i 82.

N. P. Jørgensen (-26)

Jørgensen døde 2. juni 90. Han var sønderjyde af fødsel og fik sin lærervirksomhed i samme landsdel, fra 42 i Kjelstrup. Han var den solide, dygtige og pligttro lærer, der gennem årene fik tildelt tillidsposter i sognet, især inden for det kirkelige liv. For sit arbejde for Kr. Lytter og Fjernseerforening blev han for få år siden udnævnt til æresmedlem. Han var leder af et trofast sammenhold blandt sine seminariekammerater, og han mødte altid op, når der var stævne på seminariet. Søn: Niels Arne, dim. H.S. 70.

Martinus Poulsen (-26)

Poulsen døde febr. 90, 90 år gl. Han fik en mangeårige lærervirksomhed i Assing i Vestjylland. Han var en dygtig fortæller, som på en særlig måde kunne gøre selv tørt undervisningsstof levende for børnen. På flere områder tog han del i sognets liv. Som pensionist foretog han mange rejser, ofte til fjerne lande.

Aage Vang (-32)

Vang døde juli 89. Han var fra Næstvedegnen. Han var lærer et par steder, før han kom til Herfølge skole, hvor han karakteriseredes som en dygtig og krævende underviser, men da der kom "nye tider" omkring 70, tog han afsked. Nogle år derefter var han kustode ved Nationalmuseet. Gennem alle årene fra seminarietiden dyrkede han violinspil og var de senere år medlem af et spillemandsorkester.

Erling Fog (-37)

Erling Fog døde jan. 90, 77 år gl. Han var lærer i Kgs. Lyngby, hvor han som lærer var kendt som det venlige og hjælpsomme menneske. Han ydede en stor indsats, da Stengård kirke i Bagsværd blev planlagt og bygget. Han var en tid kirkens kordegn, og i flere år holdt han i kirken en kort morgenandagt, før folk skulle på arbejde.

Chresten Bollerup (-36)

Bollerup døde 30. aug. 90, 88 år gl., efter nogle års tiltagende svaghed. Han var lærersøn fra Vestjylland. Han var handelsuddannet før han begyndte på seminariet. Han fik sin lærervirksomhed på Sjælland, bl.a. i Bårse, Ll. Næstved og sluttelig i Haslev. Han var naturelsker og i

sin fritid ivrig lystfisker. Højdepunktet i hans naturoplevelse var at gå langs en jysk å med sin fiskestang.

Kurt Kragh Jensen (-38)

Kragh døde 12. febr. 90, 75 år gl. Han var fra Næstved og begyndte som lærer i fødebyen. I 54 kom han til Fuglebjerg som førstelærer, senere som skoleinspektør, og ved oprettelse af storkommunen ledende skoleinspektør. Gennem alle årene til sin pens. i 80 ledede han det voksende skolevæsen med stor dygtighed og var afholdt og respekteret af lærere, elever, forældre og kommunale myndigheder.

Niels Nicolajsen (-39)

Niels Nicolajsen døde okt. 90 efter en operation, 76 år gl. Han var fra Hedensted. På seminariet var han den flinke kammerat og tillige meget punktlig og samvittighedsfuld. En periode passede han som klokker seminariets ringetider. Han fik sin livsgerning ved Brande byskole som lærer i 1945 og senere som viceinspektør.

Hans Egede Bavnholt (-40)

Bavnholt døde i 89, 71 år gl. Han var fra Næstved, var lærer forskellige steder på Sjælland, inden han i 53 kom til Tåstrup og fra 59 til Glostrup. Ved de store forstadsskoler var han læreren, der bevarede landsbylærerens sind og indstilling, f.eks. fortsatte han med at bruge violinen i sin undervisning. Ved fester på skolen var han ofte den ledende kraft. Han kunne digte, improvisere og optræde. I sin fritid dyrkede han maleriet, og han var en meget vidende filatelist. Hustru: Esther, dim. H.S. 59.

Else Nielsen (-40)

Else Nielsen døde 12.3.90, 73 år gl. Hun var fynbo, var lærer i Sønderjyll. til hun i 46 kom til Haslev, hvor hun gennem årene gjorde et dygtigt arbejde med undervisning af svagtbegavede børn. Hendes hjælpsomhed og kærlighed til børnene var enestående, og der blev knyttet bånd, som rakte ud over skoletiden. På grund af svagt helbred måtte hun ret tidligt pensioneres. Hun tog på flere områder flittigt del i byens kirkelige liv.

Albert Meldgaard (-42)

Meldgaard døde 20. aug. 90, 72 år gl. Fra 43 til pens. i 88 var han lærer i Skagen, hvor han som den fødte pædagog og det hjælpsomme menneske var afholdt af kolleger og elever. Han har været beskikket censor i da., været kredsform. i DLF, lærerrådsform. og fra 51 skolebibliotekar. En årrække var han fmd. for Skagen KFUM.

Gudrun Haahr, f. Hansen (-44)

Gudrun døde d. 26.12.89, 78 år gl. efter længere tids streng sygdom. Gudrun var københavner og havde hele sit virke ved det københavnske skolevæsen. Hendes flid, energi og faglige dygtighed, som vi kendte fra seminarietiden, sammen med en venlig myndighed, har sikkert medvirket til, at hun allerede i 1950 blev viceskoleinspektør ved Ny Østengårds skole. Fra 1957 til pensioneringen var hun ved Den Classenske Legatskole.

Et vægtigt indlæg i en debat, en befriende latter og megen humor, både barsk og blid, var kendetegnende for Gudrun. Hun indskrev sit navn i Seminariets historie ved at være den første kvindelige "klokker".

I.R.

Hans Kristensen (-48)

Kristensen døde marts 90 af en tiltagende hjertelidelse, 68 år gl. Han var fra Vendsyssel, hvor han også fik sin lærergerning, bl.a. i Ø. Hassel og senere i Gandrup. Han havde været kredsfører for FDF. Han var til sin død organist i Ø. Hassel kirke. Hans mor og 2 søstre dim. H.S henhv. 18, 50 og 52.

Knud Skaanshøj Sørensen (-49)

Skaanse døde 1.2.90, 65 år gl. På seminariet var han den hyggelige og fornøjelige kammerat, der med en god sangstemme og evne til at improvisere var med til at sætte et særligt præg på en fest. Han var nogle år lærer i folkeskolen, men hans sociale interesse førte ham ind i børneforsorgen i 57 efter at han havde videreuddannet sig i psyk. på DLH. Nogle år var han bl.a. lærer på "Solhjem" ved Haslev. Som pensionist de sidste par år tog han sig på eget initiativ meget af egnens ældre mennesker.

Peder Jensen (-53)

Peder Jensen var uddannet mejerist og var mejeribestyrer i Karrebæk, men da mejeriet blev nedlagt, gik han i gang med at realisere sin ungdomsdrøm at blive lærer. Han og hustruen Agnes købte hus i Haslev. På seminariet oplevede den noget ældre elev med det ungdommelige sind rige år. Udover arbejdet med det faglige tog han flittigt del i sport og sang- og musikliv.

Han var lærer i Næstved til 67, hvor han blev lærer i Kr. Såby og var bosat i Vintre Møller. Han ledede med dygtighed orkester og kor ved skolen samt børnekor i Bramsnæs kommune. Han levede aktivt med i egnens liv, var bl.a. flere år menighedsrådsfmd.

Chr. Rosenberg (-53)

Rosenberg døde juni 90, 61 år gl. Han var fra Sønderjylland. Sammen med sin hustru Birgit, dim. H.S. 53, fik han sit livsvirke på Højelse skole ved Køge, de sidste 22 år som inspektør. I mindet om han karakteriseres han som den flittige, dygtige og inspirerende kollega og leder, der med sit varme og menneskelige sind sørgede for god trivsel på skolen. Han havde videreuddannelse på flere felter og var meget respekteret i sognets liv. Han var kordegn i Højelse og Lellinge kirker. Søn: Kim, dim. H.S. 82.

Harry Møller Pedersen (-54)

Møller døde ved juletid 88, 63 år gl. Han var fra Ejstrupholm, Jyll., kom kort efter sin dim. til Tårnby, Amager, hvor han var lærer alle årene. Han var den pligtopfyldende lærer, afholdt og respekteret af kolleger og elever. Bror: Richard, dim. HS 55.

Erik Rosborg Madsen (-58)

Erik Rosborg døde 1. febr. 90, 55 år gl. Han var fra Haslev, havde handelsuddannelse før lærerstudiet. Som tale- og hørepæd. var han med til at uddanne skuespillere på elevskolen ved Odense Teater, og det sidste års tid havde han talepædagogiske opgaver ved DR og TV2. Han har på eget forlag udgivet et par bøger.

Erik Weest Nielsen (-63)

Erik Weest døde febr. 90, 56 år gl. Han var fra København, var uddannet maskinarbejder før han begyndte på lærerstudiet. Straks efter dim. blev han ansat på Møllevangsskolen, Rønne, de sidste par år som kurator ved skolepsyk. kontor i Fakse. Han tog sig meget af de svage elever i skolen og havde kontakt med adskillige af dem efter deres skoletid.

Karl Gregersen (-64)

Gregersen døde febr. 90, 61 år gl. Han har været lærer i Blovstrød, ved ungdomshjemmet Sølund i Silkeborg og efter videreuddannelse på Den sociale Højskole fra 1970 forstander ved skolehjemmet Vejle fjord, hvor han var en meget vellidt leder, der ydede en stor og idérig arbejdsindsats. Uden for skolen var han aktiv i egnens kristelige arbejde, var en benyttet foredragsholder mest om emner af pæd. psyk. art i forlængelse af sit virke som leder af skolehjemmet.

Dimittender januar 1990

Bettine Jørgensen
René Lemming Jørgensen
Søren Jeppesen

Dimittender juni 1990

Birgit Merete Asping
Anders Krogsgård Graversen
Annette Gulstad
Lissi Hansen
Morten Lyck Hansen
Anne-Gitte Henriksen
Ingeborg Jensen
Monica Lendal Jørgensen
Klaus Munch
Vibe Lisette Korsgaard Pedersen
Margit Sleby
Karen Helene Turner
Rikke Charlotte Coster Waldau
Tanja Schertiger
Lis Daugaard
Inge Merete Fledelius
Kirsten Karin Frydendal
Britt Kjelstrup Hansen
Jette Eskling
Lisbeth Lang Henriksen
Karin Nødgaard
Niels Henrik Kærgaard Olsen
Dorte Platz
Dorthe Æbelø
Susanne Arneskov Nielsen
Vibeke Bente Jahnsen
Claus Henrik Lebek

Haslev Seminariums Elevforening Regnskab for 1989-90

Indtægter:

Kontingenter på giro	33.440,00	
Kontantindbetalinger	640,00	
Tilskud fra		
Haslev Sem.....	4.030,00	
Annonce (Bikuben).....	1.250,00	
Portoindbetaling.....	7,75	
Renter		
- fra giro (6 03 76 23)...	85,83	
- fra sparekassekonti:		
a. fra ophævede konti		
575-02-24407:	0,17	
575-4-27944:	239,71	
	<u>239,88</u>	239,88
b. fra nuværende konto		
575-04-78484:	1.618,28	
Kursregulering.....	414,00	
Indtægter i alt	41.725,74	41.725,74

Regnskabet er dags dato gennemgået, bilag, kassebeholdning og bankbøger stemmer.

Haslev, d. 8.9.90.

K. Gammeltoft.

Bent Grøndal.

Udgifter:

Trykning m.m.

Trykning, incl. kuverter	35.270,20	
Reproduktion.....	210,00	
I alt.....	35.480,20	35.480,20
Porto.....		7.062,40

Kontorhold

Blanketter	452,62	
Etiketter	440,50	
Andet	50,00	
I alt.....	943,12	943,12
Udgifter i alt	43.485,72	43.485,72
Underskud for 1989-90		1.759,98

Kassebeholdning pr. 31/3-1990

Kassebeholdning		
pr. 1/4 1989	32.318,89	
Underskud for 1989-90.....	÷ 1.759,98	
Kassebeholdning		
pr. 31/3 1990	30.558,91	30.558,91

Aktiver:

Indeståender pr. 31/3-90		
Bikuben:		
575-04-78484	24.755,50	
Giro nr. 6 03 76 23.....	2.098,03	
Aktiebeholdning:		
Nom. 1000 til		
kurs 311,4.....	3.114,00	
Kontantbeholdning	591,38	
I alt.....	30.558,91	30.558,91
		0,00

Kr. Hoppe.

Bemærk!

Vedlagte indbetalingskort, der er forsynet med dit nummer i elevforeningens kartotek, bedes benyttet ved indbetaling. Det letter kassere-rens arbejde meget, hvis netop dette indbeta-lingskort benyttes.

Skulle det være bortkommet, når betaling sen- des, er det nødvendigt, at der foruden navn og adresse anføres dim.år, og for dem, der er dim. 1973 eller senere, benyttes studienummeret.

Betaling sendes til Haslev Seminariums Elev- forening, Troelstrupvej 26, 4690 Haslev, giro 6 03 76 23.

Prisen er 40 kr., og årsskriftet bliver sendt i midten af december.

Husk at melde adresseforandring ved flytning og også her anføre årgang og studienummer. Hjælp os med at udrydde unøjagtigheder ved at give omgående og præcis besked om even- tuelle fejl.

Bestyrelsen

Frank Johansen, Allégade 31,
4690 Haslev. 56 31 45 38. Formand.

Kr. Astrup Hoppe, Troelstrupvej 26,
4690 Haslev. 56 31 15 27. Kasserer.

Gudrun Flye Jensen, Klørvænget 53,
4690 Haslev. 56 31 16 26. Sekretær.

E. Thanning, Rysagervej 4,
4690 Haslev. 56 31 28 16.

Ekstraordinært tilknyttet bestyrelsen:
Jakob H. Zeuthen, Bakkegårdsvej 9,
4173 Fjenneslev. 53 60 96 20.

Bikuben i Haslev

Vrangstrup, Kilde, Vindentrup, Otteftrup, Farindløse, Vetterfley, Hielmföe magle, Tiuvelfe, Conradsborg, Fridsgaarde, Eskilstrup, Sneslev, Aafbye Kirke og Gaard, Aafbye, Buške, Hielmföe lille, Horsetofte, Kagsstrup, Vinderup, Nye Mølle, Förslev, Simendrup, Oerup, Tyebierg bye og Gaard, Eskilstrup Mølle, Helle lille, Heckerup, Aversie, Levetoftte, Skulderup, Assendrup, Teestrup, Torpe, Tyebierg lille, Ravnstrup, Ravnstrup Søe, Herluf magle, Troelstrup, Herluf, Spragelse, Luderup Søe, Broxøe, Luderup, Gjelsted, Huilebek, Skuderløse, Naadbye, Kiøberup, Huilebeks møse, Fens mark, Braaebye, Riiflov, Sipperup, Holme gaard, Ravnstrup, Vredflose, Kalkkerup, Vredflose, Holsted, Everup, Olstrup, Toxverre, Ladebye, Holstede, Vedre, Over, Herlufsholm, B, O, R, G